

**A Magyar Selyemipari Vállalat Szentgotthárdi
Szövőgyárának története, avagy milyen volt a
munkásélet a Selyemgyárban közel 40 éven át?**

Belső konzulens: Dr. Takács Dávid

Külső konzulens: Göncz Zsuzsanna

Dancsecs Ábel
Levelező tagozat
Gazdálkodási és menedzsment
alapszak
Logisztika szakirány

NYILATKOZAT

a szakdolgozat/zárodolgozat digitális formátumának benyújtásáról

(Szövegszerkesztővel történő kitöltés után nyomtatandó egy példányban.)

Hallgató neve:	Dancsecs Ábel		
Szak:	Gazdálkodási és menedzsment alapszak		
Szakirány (ha van):	Logisztika		
Neptun kód:	YSN65Y	Benyújtás éve:	2020
Szakdolgozat/zárodolgozat címe:	A Magyar Selyemipari Vállalat Szentgotthárdi Szövőgyárának története, avagy milyen volt a munkásélet a Selyemgyárban közel 40 éven át?		
Belső (operatív) konzulens neve:	Dr. Takács Dávid		
Külső (szakmai) konzulens neve:	Göncz Zsuzsanna		
Legalább 5 kulcsszó a dolgozat tartalmára vonatkozóan:	selyemipar, selyemgyár, Szentgotthárd, koronavírus, munkavállalói elégedettség		

*Kérjük a szerzői döntésnek megfelelő opciót aláhúzni:***Hozzájárulok / nem járulok hozzá**, hogy szakdolgozatomat/zárodolgozatomat az egyetem az interneten a nyilvánosság számára repozitóriumában közzétegye.

A hozzájárulás szerzői feltételei:

- mások számára a közzététel semmilyen formában nem engedélyezett,
- a dolgozat magáncélra letölthető, a forrás és nevem megjelölésével szabadon idézhető, de az idézést meghaladó felhasználás (átvétel) tilos,
- hozzájárulásom időtartamra nem korlátozott és bármikor visszavonható.

Hozzájárulás hiányában a dolgozat csak az egyetem könyvtáraiban az arra kijelölt számítógépeken, képernyős megtekintéssel kutatható. Egyéb hozzáférés, többszörözés nem engedélyezett.

Felelősségem tudatában kijelentem, hogy szakdolgozatom/zárodolgozatom digitális adatállománya mindenben eleget tesz a vonatkozó hatályos intézményi előírásoknak, tartalma megegyezik nyomtatott formában benyújtott szakdolgozatommal.

Dátum: 2020.05.01.

Dancsecs Ábel s.k.
hallgató aláírása**A digitális szakdolgozat könyvtári benyújtását és átvételét igazolom.**

Dátum:

P.H.

.....
könyvtári munkatárs

Tartalom

I. ELMÉLETI RÉSZ	6
1. A korabeli Szentgotthárd bemutatása.....	6
2. Széll Kálmán városfejlesztő tevékenysége	7
3. Szentgotthárd fejlődése az 1900-as évek elején.....	10
4. A magyar selyemipar története	12
4.1. A Magyar Selyemipari Vállalat (MSV) megalakulása.....	14
4.2. A Szentgotthárdi Szövőgyár története	15
5. Munkásélet a szentgotthárdi Selyemgyárban.....	26
6. Brigád élet a szentgotthárdi Selyemgyárban - a “selymes közösség”	27
7. Személyes visszaemlékezések a családból	29
7.1. Interjú Dancsecs Imrével és Dancsecs Imrénével	29
8. Érdekességek a gyár történetéből.....	36
II. GYAKORLATI RÉSZ	37
9. A gyár jelene	37
9.1. Munkavállalói felmérés	37
9.2. A gyár aktuális helyzete	42
9.3. A főbb jövedelmezőségi és megtérülési mutatók és azok elemzése	47
9.4. A koronavírus-járvány gazdasági hatásai	49
9.5. Az Európai Unió válasza a válságra	56
9.6. Személyes vélemény a koronavírus-járvánnyal kapcsolatban.....	57
Irodalomjegyzék.....	58
Ábrajegyzék	59
Mellékletek.....	62

Bevezető

Szakedolgozatomat a magyar selyemiparról írtam a Magyar Selyemipari Vállalat (MSV) Szentgotthárdi Szövőgyára és a helyén manapság is működő C.Tessile vállalat több szempontból való összehasonlítását felhasználva.. A családi vonatkozás mellett azért választottam ezt a témát, mert érdekel szülővárosom múltja és még inkább jelene, ugyanakkor kíváncsi voltam, hogy működött ezen egyre inkább haldokló iparág akkor és most.

A téma aktualitását a selyemiparban hajdan és ma dolgozók – és emellett természetesen általánosságban a munkavállalók – munkához való hozzáállása, önmegvalósítási lehetőségei, akkori és mostani bérezésbeli különbségeik – hasonlóságuk segítségével igyekeztem bemutatni.

Szakedolgozatom két fő részből áll. Az elméleti felvezetésben bemutatom Szentgotthárdot az 1900-as évek elején, valamint a selyemipar fejlődését Magyarországon, ezen belül is a Szentgotthárdi Szövőgyarat.

Ezután a gyakorlati részben kaptak helyet az interjúk – többek között nagyszüleimmel, akik a hajdani gyár dolgozói voltak -, illetve kérdőívek és interjúk a mai gyár dolgozóival, illetve gyárigazgatójával. A szakedolgozatot az összefoglaló fejezettel zárom.

A III. Béla királyunk által hazánkba hívott francia szerzetesek minden bizonnyal földrajzi adottságai miatt is választották a fürge Lapincs és a lomha Rába ölelkezésében megbújó területet az 1183-ban létesített szentgotthárdi kolostoruk színhelyéül. A ciszterciták megjelenésekor már létező település fontos utaknak a kereszteződése volt, mely egyaránt jelentett jót és rosszat az itt élőknek a történelem folyamán. A város kialakulása, történelme, fejlődése hasonlatos volt más magyarországi kisvárosokéval - egészen a XIX. század végéig.

Ezen időszakban Szentgotthárd példa nélküli fejlődésének minden mozzanatában felfedezhető *Széll Kálmán* - gasztonyi születésű, előbb járási szolgabírója, majd országgyűlési képviselője a városnak - hathatós segítsége. A város gyárainak alapítása az ő közvetlen vagy közvetett közreműködésével történt.

A város első gyára, a *Magyar Királyi Dohánygyár* 1894-ben épült. Az állami pénzen létesített gyár jó mágnesnek bizonyult, vonzotta az idegen tőkét: 1896-ban nagy részben svájci tőke bevonásával megalakult az *Első Magyar Óragyár Részvénytársaság*.

Majd következett a város újabb gyárának születése 1899-ben: a *Szentgotthárdi Selyemszövőgyár*.

A századforduló körüli nagy gyártelepítési folyamatban a legkésőbb létesült a *Szentgotthárdi*

Kaszagyár, amelyben a munka 1902-ben indult meg. Kevesebb, mint egy évtized alatt négy olyan gyár építése kezdődött el és fejeződött be Szentgotthárdon, melyek léte - habár már nem működnek - a mai napig meghatározó a város gazdasági, társadalmi, civil életében.

A Dohánygyár és az Óragyár hajdani épületeiben ma szociális otthon működik, a Kaszagyár - mondhatjuk - utódjaként az Opel Magyarország KFT termel, a Selyemgyár épületeiben és részben gépein pedig a Lurotex Textilipari KFT munkásai dolgoznak.

Ezen nagy múltú gyárak egyikének, a Szentgotthárdi Selyem szövőgyárnak a történetét mutatja be ezen írás, megszólaltatva egykori selyemgyári munkásokat: a szerző nagyszüleit.

I. ELMÉLETI RÉSZ

1. A korabeli Szentgotthárd bemutatása

A Szentgotthárdi Selyemgyár alapításának korából származik a város bemutatása a *Magyarország Vármegyéi és Városai* című monográfiából. A *Szombathelyi Újság* 1898. január 9-i 2. számában közreadott hír szerint a monográfia elkészülte 1897-re tehető. Idézet a bemutatásból: “Szent-Gotthárd nagyközség, 1800 r. kath. és ág. ev. lakossal, Vasvármegye délnyugati határán, Stiria mellett, kies vidéken fekszik. Régi város, mely sok viszontagságon ment keresztül, különösen a török háborúk és a Rákóczy-féle felkelések alatt. Történetének gyúpontja a híres szent-gotthárdi csata, mely a város alatt folyt le. Az ütközet emlékére Kuzmits Dániel szt.-gotthárdi perjel 1841-ben emlékoszlopot állíttatott fel a csatatéren, mely magyar, francia, német és latin nyelven a következő felírást tartalmazza: *“Hamvai itt nyugvók ama Győzhetetlen hősi fiaknak, Kik eme környéket vérökkel megnemesíték. A Hit, a Fejedelem, s Haza végezt durva Törökkel Harczolván, a Hont jármátúl megszabadították 1664.”*

Az utóbbi években Szent-Gotthárd rohamos fejlődést mutat, és kedvező fekvésénél fogva ma már nevezetes tényező a megyében, melynek ipari központjává készül kifejlődni.

Ipari fejlődésére az impulzust az állami dohánygyár adta meg, mely közel 1000 családnak biztosítja életfenntartását. Ezt követte 1896-ban egy svájci konzorcium által létesített óragyár, téglagyár és a villanyvilágítási telep.

A város és a megye támogatásával díszes épületet emeltek az állami gimnáziumnak.

Rkath. temploma 1791-ben épült, ezen kívül egy régi torony nélküli, állítólag a XII. századból származó templom is van a városban, amely azonban már teljesen dűledező állapotban s magtárul használtatik.

Olvasó-egylete a vármegyében a legrégebbi keletkezésű, van továbbá jótékony nőegylete, önkéntes tűzoltó-egylete, dalárdája, korcsolyázó-egylete, torna-egylete, kerékpár-egylete.

A város a kir. járásbíró, adóhivatal, szolgabíró, erdőgondnokság székhelye.”¹

---

¹ BOROVSZKY Samu: *Magyarország Vármegyéi és Városai*, Budapest: Országos Monográfia Társaság, 2000. Szombathelyi Levéltár

2. Széll Kálmán városfejlesztő tevékenysége

Széll Kálmán Gasztonyban született 1843. június 8-án, nemesi hagyományaira és 48-as szerepére büszke családban. Apja, Széll József magas közhivatalokat töltött be, országgyűlési képviselő is volt. Ehhez a családi háttérhez társult Deák Ferenc atyai barátsága. Az ifjú Széll Kálmán tanulmányait a soproni bencés gimnáziumban kezdte, majd Szombathelyen folytatta a premonstreieknél. A budapesti egyetem jogi karát 1863-ban fejezte be, majd két évvel később jogi doktori, jogtudori címet szerzett. Pályáját Rátóton kezdte mint szolgabíró.

Az ifjú jogász politikusi pályára készült, s 1869-ben a járás országgyűlési képviselőjévé választották. Ezek után még nagyobb lendülettel szolgálta vármegyéjét, különösképpen Szentgotthárd ügyét. Munkája elismeréseként 28 éves korában belügyi államtitkárnak kérték fel, ezt azonban nem fogadta el. Az ifjú Széll is kor- és nemzedéktársaihoz hasonlóan az alkotmányt és a közjogot kezdte el kutatni. Deák Ferenc azonban más irányt mutatott számára, s tanácsára pénzügyi tanulmányokba kezdett. Hamarosan az ország legelismertebb pénzügyi szaktekintélye lett. Bekapcsolódott az országgyűlés életébe, leginkább a pénzügyi bizottságban tevékenykedett. Később mint a bizottság jegyzője szerzett elismertséget. 1875-ben a Wenckheim kormányban örömmel vette a pénzügyminiszteri kinevezést. Közszerelésének első csúcspontjaként értékelhető miniszteri tevékenysége. Miniszterségéről 1878-ban, Bosznia-Hercegovina okkupációjakor mondott le, megakadályozandó egy háborús konfliktust. Visszavonulva a nagypolitikától, életének legsokoldalúbb korszaka következett. Bécsi bankári körök felkérésére két jelentős pénzintézetet is irányított, óriási szorgalommal és nagy odaadással. Bankárként is megtartotta képviselői mandátumát, s szíven viselte Szentgotthárd sorsát.

Széll Kálmán 56 évesen - 1899-től 1903-ig - az ország miniszterelnöke lett. Miniszterelnöksége alatt 120 törvénycikk született. Modern és célirányos törvény-előkészítő munkája európai szempontból is figyelemreméltó volt. A bevezetett új adóformák, a pénz- és bankügy rendezése mutatják szakmai hozzáértését. Széll Kálmán könnyen áttekinthető, jól működő államháztartást akart. Miniszterelnökként a belügyi tárcát is megtartotta. A kormány élén megbékélést és együttműködést kereső politikus volt. A miniszterelnökségről való lemondás után hamarosan visszatért a politikai életbe. Elvállalta az Alkotmány Párt elnöki funkcióját. Közben 1905-ben kerülete újra képviselővé választotta. Több évtizedes képviselői tevékenysége alatt - 1869 és 1911 között - rengeteget tett Szentgotthárd fejlesztéséért. Az 1870-es évek elején sürgette a Győr-

Szombathely-Graz vasútvonal megépítését. A Rábavölgy bekapcsolásáról a vasúthálózatba 1868-ban döntött a kormány. 1871 októberében nyitották meg a Győr-Szombathely szakaszt, s a Grazig hátralevő részt 1872-73-ban építették meg. Az engedélyezések gyors keresztülvitelében jelentős szerepe volt Széll Kálmánnak, aki az első igazgatói tanács tagja lett.

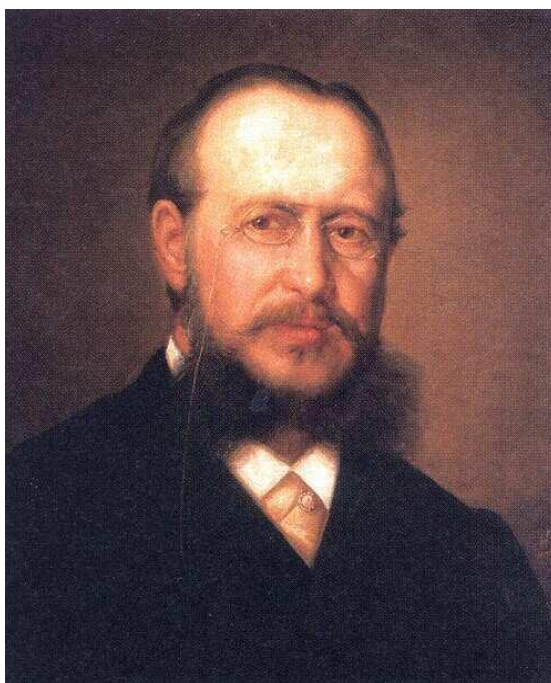
Szentgotthárd és Széll Kálmán hétköznapi kapcsolataiba enged bepillantást egy 1902-es tudósítás, amely a Vasvármegyében jelent meg 1902. december 21-én, "Szent-Gotthárdi deputáció a miniszterelnöknél" címmel. Azt szeretne volna elérni a küldöttség, hogy a vasútépítés Ausztriában Föllöstömtől (Fürstenfeld) északra is ágazzon el, hogy a magyar mezőgazdasági termékeknek ott is piacot tudjanak szerezni, s a határ mellett élők könnyebben eljussanak Bécsbe.

Személyes közbenjárásának tulajdonították a kortársak, hogy a dohánygyár Szentgotthárdra települt 1894-ben. Eredetileg ugyanis Szombathelyre tervezték, mégis Szentgotthárdon nyitotta meg kapuit. Ez volt a város első gyára, ahol indulása után tíz évvel már több mint 900 nő dolgozott. A megyeszékhely, Szombathely irigykedve figyelte Szentgotthárd gyarapodását. A Vasvármegye című újságban a dohánygyár Szentgotthárdra települését a következőképpen kommentálta: "Ez a Szentgotthárd ismét fontos lépést tett előre. Buzgó vezérfiainak pihenést nem ismerő munkássága, önfeláldozó tevékenysége eddig is oly sikereket mutathat föl, melyek a leghatározottabban példátlanok kisebb vidéki központok életében. Szentgotthárd, derék értelmiségének és nagynevű képviselőjének szakadatlan fáradozási útján mihamarabb meg fog nőni, ki fog fejlődni... Most Szentgotthárd Szombathellyel vette fel a versenyt, és úgy látszik, diadalmasan."

A megye első állami gimnáziumát itt nyitották meg. Az 1891-ben Gimnáziumi Bizottság alakult dr. Vargha Gábor ügyvéd javaslatára. A bizottság elnöki posztjára Széll Kálmánt kérték fel, akinek később jelentős szerepe volt abban, hogy a város megkapta az engedélyt egy gimnázium indítására. A megye első állami gimnáziumának tanévnyitója 1893. szeptember 4-én kiemelkedően ünnepélyes keretek között zajlott. A Vasvármegye című lap részletesen tudósított az eseményről. Kiemelte, hogy a város intelligenciája eddig is kitartóan küzdött a határszélen a magyarság érdekében, "de hiányzott eddig kezéből a leghatalmasabb fegyver, az iskola". Ennek létrehozása pedig Széll Kálmán nevéhez fűződik, "akinek hatalmas egyénisége döntő súllyal nehezedett a szentgotthárdi állami gymnasium mérlegébe". Széll Kálmán saját érdemeiről szerényen ennyit mondott: "Kapacitáltam illetékes helyeken, talán sürgetve, talán zaklató módon, de elvégre a másfél évvel ezelőtt megindított mozgalom sikeréről - amelynek célba érésében sokan kételkedtek - ma bátran beszélhetünk."

Még fényesebb külsőségek között történt 1895. november 15-én a gimnázium új épületének felavatása. Az ünnepi szónok ismét dr. Vargha Gábor volt. Széll Kálmánnak, a kerület országgyűlési képviselőjének mondott köszönetet, akinek "Szent-Gotthárd város iránti határtalan jóindulata arany betűkkel lesznek felírva nemcsak e város történetében, hanem a lakosság minden rétegének szívében is." Széll Kálmán a Korona szállóban lezajlott díszebéden rendkívül szerényen nem maga, hanem a helybeliek törekvését dicsérte. Kifejtette, hogy igazán gazdag csak egy művelt nép lehet, és e határszéli városka frissen felavatott intézménye igazi fészke lesz a magyar műveltségnek. 1902-ben az intézmény főgimnáziumi státuszt szerzett, melynek eléréséhez ismét jelentős segítséget nyújtott Széll Kálmán. Vörösmarty nevét 1947-ben vette fel a gimnázium a költő iránti nagyrabecsülés jeleként, valamint azért is, hogy kifejezze háláját a gimnázium létrehozását segítő Széll Kálmánnak, akinek felesége a híres költő leánya, Vörösmarty Ilona volt.² Széll Kálmán 1915. augusztus 16-án Rátóton halt meg.

1. ábra: Széll Kálmán

Szentgotthárd Város Képviselő-testülete a híres politikus előtt tisztelegve 2014-ben Széll Kálmán ösztöndíjat alapított, melyre tanulmányaikban, valamint sport, közösségi és önkéntes tevékenységeikben kiemelkedő teljesítményt nyújtó szentgotthárdi középiskolás és felsőfokú tanulmányokat folytató diákok jelentkezését várják.

---

²Szentgotthárd város honlapja: Híres szülötteink [online] Letöltés időpontja: 2020.04.03. Blogbejegyzés Hozzáférés: <http://szentgotthard.hu/hu/hires-szulottek.html>

3. Szentgotthárd fejlődése az 1900-as évek elején

Szentgotthárd fejlődését Vakarcz Kálmán 1935-ben megjelent "Szentgotthárd és környékének ismertetése." című művéből vett idézetével vezetném be: "Szentgotthárd különösen a múlt század utolsó évtizedeiben fejlődött rohamosan. 1873-ban nyílt meg a vasúti összeköttetés Grác felé. 1894-ben a dohánygyár, 1896-ban a villanytelep és óragyár, 1899-ben a selyemgyár létesült. E korban keletkeztek azután az anyagi és szellemi kultúrát egyaránt szolgáló különféle intézetek és egyesületek is: a kisdédóvó (1885.), a Magyar Asztaltársaság (1890.), a polgári önszegélyző egyesület, a takarékpénztár (1893.), az állami gimnázium (1893.). mégpedig úgy, hogy a kis város nagy kultúráján már akkor is méltán csodálkozhatott a városba került idegen."³

Szentgotthárd 19. századvégi, példa nélküli fejlődésének minden mozzanatában felfedezhető Széll Kálmán hathatós segítsége: a város gyárainak alapítása az ő közvetlen vagy közvetett közreműködésével történt. Szentgotthárd első gyára, a *Magyar Királyi Dohánygyár* 1894-ben épült. Az 1895. évi induláskor főleg nőknk munkát biztosító üzem az eredeti tervek szerint Szombathelyen épült volna meg, ám mivel Szentgotthárd környékén a dohánytermesztésnek hagyományai voltak, a településnek volt már vasútvonala, a vidéken tetemes nagyságrendű szabad munkaerő állt rendelkezésre, illetve a városvezetés megfelelő telket bocsátott a vállalkozás számára - ezért a gyár Szentgotthárdon nyitotta meg kapuit.

Eleinte rövidszivarokat, majd finomabb szivarokat, az 1930-as évektől pedig cigarettát gyártottak az üzemben. Érdekes, hogy a mai munkaerő vándorlással éppen ellenkező irányú, Ausztriából Magyarország felé történő munkaerő áramlás volt megfigyelhető az 1920-as években: az óragyár 639 fős állományából 280 munkás járt át osztrák területről a szentgotthárdi óragyárba dolgozni.

(Az óragyár női dolgozói között volt e tanulmány szerzőjének dédanyja is: Dancsecs Mártonné.)

Az *Első Magyar Óragyár Részvénytársaságot* 1896-ban Khon Fülöp nagy részben svájci tőke bevonásával alapította. Az üzem - a nagy remények ellenére - már az első években komoly problémákkal küzdött. A társaság legnagyobb gondja a tőkehiány volt, amit különféle sikertelen spekulációs ügyletek csak tetézték. Ezen gazdasági nehézségekből kilábalt a részvénytársaság: az

---

³ VAKARCS Kálmán: Szentgotthárd és környékének ismertetése. Szombathely: Kereskedelmi és hírlap ny. 1935. 7. oldal-9. oldal

első világháború előtt a gyár munkásainak száma 500 fő volt, akik évente 60 000 darab zsebórát gyártottak. 1925-ben a gyárat Bécsbe telepítették.

A település időrendben harmadik nagyüzemét, a Bujatti-féle *Selyem szövőgyárat* 1899. október 28-án jegyezték be a szombathelyi törvényszéknél.

A századforduló körüli nagy gyártelepítési folyamatban a legkésőbb létesült a *Kaszagyár*, amelyben a munka 1902-ben indult meg. mindamellet ez a gyár vált Szentgotthárd nevének legnagyobb hírvivőjévé. Amikor Wieser József báró mondsee-i gyáros 1901-ben azért jött Magyarországra, hogy a határ közelében kaszagyárat létesítsen, Széll Kálmán Szentgotthárdot ajánlotta a gyár helyszínéül, s az alapításhoz jelentős adókedvezményt helyezett kilátásba. Az osztrák kasza gyáros - akinek cégének emblémájában az 1351-es évszám szerepelt, ugyanis a család addig vezette vissza a kasza és más kovácsolt áruk készítésének idejét - kedvezőnek találta a város elhelyezkedését, a vételárat, valamint a felelős államférfitől kapott adókedvezmény ígérését: megvette a területe, s miután kézhez vette a főszolgabíró által aláírt iparendélyt, azonnal hozzáfogott az építkezéshez. A gyár termékei rövid idő alatt rendkívül keresetté váltak nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is.

A gyár az eltelt évtizedek alatt folyamatosan bővítette termékeit: a fő profil a kaszagyártás volt, ezt egészítette ki a kerti szerszámokból álló ásó, kapa, sarló, és a gyár fénykorában gyártott *vívópenge* - a világversenyeket szinte csak Szentgotthárdon gyártott pengékkel vívták a világban. Később mezőgazdasági kisgépeket, gépalkatrészeket is előállítottak a gyárban.

A második világháború után a Kaszagyárat államosították, majd elvesztette önállóságát: szervezetileg beolvasztották a Rába Magyar Vagon és Gépgyár leányvállalatába, a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Gépgyárba.

Az elhibázott gazdasági rendszer aztán megásta a gyár sírját. A 20. század nyolcvanas éveinek végéig fennálló tervgazdálkodás nem a piac, hanem az állam, illetve a kormány által irányított gazdasági rendszer szerint próbált működni. A központi hatalom döntött minden termelőeszköz használatáról, a bevételek elosztásáról; központilag határozták mit, illetve miből mennyit kell termelni, majd utasították a vállalkozásokat ezen tervek végrehajtására. A gyár helyzete a rendszerváltáskor megpecsételődött. A keleti piacok összeomlottak, a hazai megrendelők - a téészek - megszűntek, és a gyár udvarán évekig rozsdásodtak a megrendelt, de a megrendelő megszűnése miatt le nem szállított mezőgazdasági gépek. A gyár 2001-ben zárt be, felszámolása a mai napig nem zárult le.

4. A magyar selyemipar története

Közel háromszáz esztendeje, hogy Magyarországon 1730-ban, egy olasz bevándorló, Passardi János Péter az ország déli részén - Baranya megyében, Pellérdén - megindította a selyemhernyó tenyésztést. A mezei utak széle igen alkalmas volt a szederfa telepítésére, és a földnélküli szegényparasztság megélhetőségi lehetőséget látott a selyemhernyó tenyésztésben. Mindezek ellenére a gyors elterjedés sok nehézséggel járt.

A szederfa meghonosítása és megóvása a különféle állami védőrendszabályok ellenére sem volt könnyű feladat. A hazai feldolgozóipar hiánya miatt e rendkívül értékes ipari nyersanyag az osztrák és cseh selyemgyárak busás haszonnal járó bázisa lett. Ezzel szemben az elkészült szövet egy részére igen kedvező értékesítési lehetőség kínálkozott a kiszolgáltatott magyar piacon.

A kezdeti nehézségek ellenére egyre több termelő kapcsolódott be a tenyésztésbe. A meghonosítás fellendítésének a reformkorszak haladó politikusai: Kossuth, Széchenyi és Wesselényi lelkes pártolói és szószólói voltak. Az 1800-as évek végétől az első világháborúig Magyarországon ugrásszerű volt e téren a fejlődés, ám ezt követően a műselyem fonal megjelenése és térhódítása e sok gonddal és munkával járó tenyésztési ágat mindenfajta állami akció ellenére fokozatosan ellehetetlenítette.

De a selyemhernyó tenyésztés meghonosodásának és elterjedésének nagy jelentősége volt abban, hogy talajából nőtt ki a magyarországi selyemipar.⁴

Magyarországon az ipar - és ezen belül a könnyűipar - kialakulását és fejlődését a feudalista társadalmi rend, a másfél évszázados török hódoltság és a Habsburg monarchia gyarmatosító gazdasági és vámpolitikája évszázadokon keresztül akadályozta. A textilipar akkori legfiatalabb ágának, a selyemszövő iparnak a fejlődése a jelentős nyersanyagbázis ellenére is csak az első világháború, a monarchia felbomlása után indult meg.

A Habsburg függőség megszűnése után az áru behozatali tilalmak és később a védővámok alkalmazása, nem egy esetben az ingyenes telekjuttatások és egyéb helyi kedvezmények alkalmazása vonzóvá tették a cseh és osztrák textil gyárosok, valamint a hazai tőkésék számára a

---

⁴ NÉMETH Antal: A magyar selyemipar története. Budapest: Dunasilk, 1971. 5. oldal

selyemszövő gyárak alapítását. A magas munkanélküliség, a rendkívül alacsony munkabér magas profittal kecsegtetett. Sorra létesültek és erősödtek a selyemipar magyarországi gyárai.

Az 1929-33-as világgazdasági válság megrendítette az egész magyar gazdasági életet, de a textilipar, és ezen belül a selyemipar számára a 30-as évek jelentették a fellendülés időszakát. A devizagazdálkodás bevezetése és az export állami támogatása következtében a piac kiszélesedett. A korabeli selyemipart képező és kizárólag tisztaselyem, illetve műselyem feldolgozásával foglalkozó gyárak tekintélyes versenytársat kaptak: a pamutszövetnél jobban értékesíthető selyem miatt egyes pamutszövő gyárakban sorra létesültek a selyem üzemrészek. A verseny a selyemgyárakat az akkori kor legnagyobb igényeit kielégítő női divatcikkek előállítására és a minőségi termelés további fokozására készítette. A termelés felfuttatása 1941-ig töretlenül folytatódott. Ám a nyersanyag beszerzési lehetőségeinek és a piac szűkülésének következtében, valamint a katonai behívások miatt 1942-től folyamatos visszaesés következett be a termelésben. Majd a háború által tönkretett ipar helyreállítása, a termelés újjászervezése és megalapozása hosszú időt vett igénybe. A második világháborút követően megalakult az Anyag- és Árhivatal, melynek legfőbb feladata a termékek árának rendszabályozása, az egységes árrendszer kialakítása, megszervezése és ellenőrzése volt.

A Magyar Kommunista Párt 1946. szeptemberi kongresszusa követelte a tervgazdálkodás bevezetését és ennek előfeltételeként a termelés állami irányításának, valamint az államosítási program maradéktalan végrehajtásának elfogadását. A magyarországi selyemgyárak államosításának tényét 1948. március 25-én jelentették be. (Szapor Kálmán, a Szentgotthárdi Selyem szövőgyár akkori kijelölt üzemvezetője szemtanúként mesélte el a jelenlevők örömét: “sapkák, táskák repültek a levegőbe, egymást soha nem látott emberek testvérként, barátként ölelkeztek össze...”)⁵

---

⁵ NÉMETH Antal: A magyar selyemipar története. Budapest: Dunasilk, 1971. 7. oldal

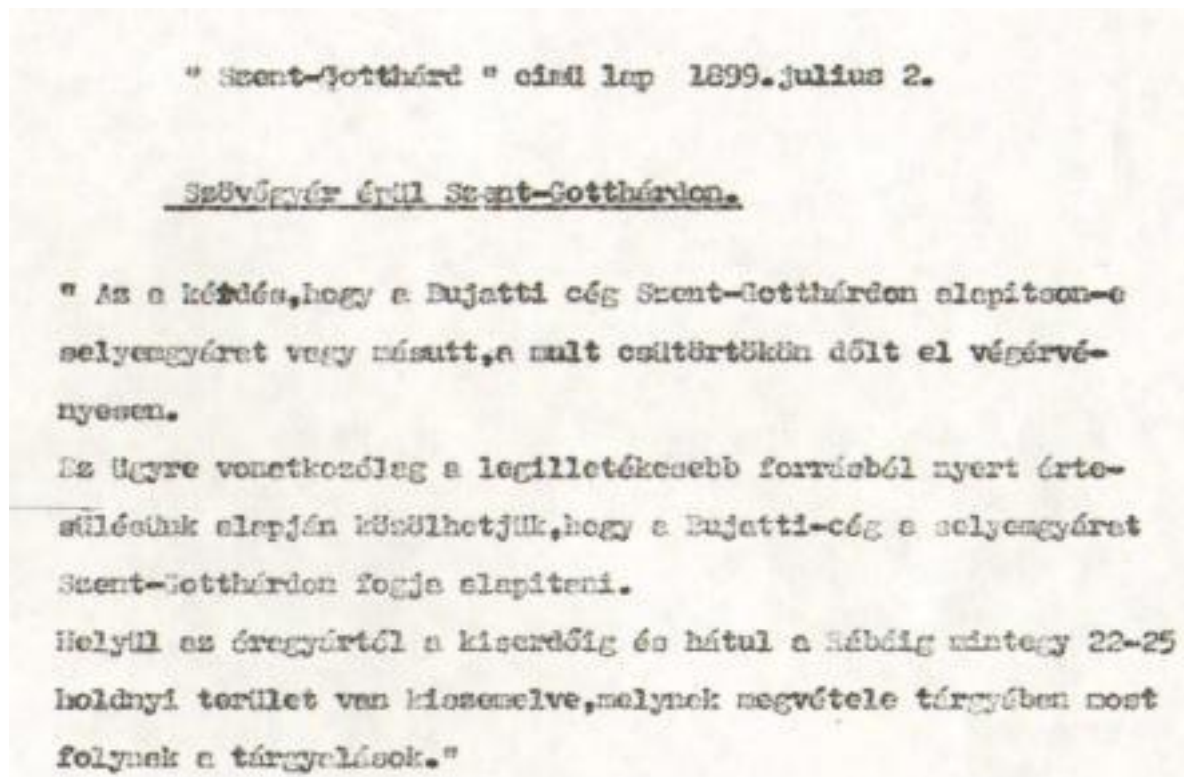
4.1. A Magyar Selyemipari Vállalat (MSV) megalakulása

Az államosítás után az iparirányítás sűrűn változó kísérletezései mentén úttörő és egyedülálló volt az a nagyvállalati szervezeti forma, ami minisztertanácsi határozat alapján az akkori selyemipar egy vállalatba történő összevonásával, a Magyar Selyemipari Vállalat 1955. január 1-jei létrehozásával öltött testet.

A vállalati szervezet felölelte az akkori 8 selyemipari gyárat: az Adria Szövőgyárat, a Duna Cérnázógyárat, a Hungária Jacquard szövőgyárat, a Kikészítőgyárat, a Mohácsi Szövőgyárat, a Szentgotthárdi Szövőgyárat, a Tolnai Fonógyárat és a Váci Bélésszövőgyárat.

4.2. A Szentgotthárdi Szövőgyár története

Szentgotthárd egyik nagyüzeme a XX. század elején a Bujatti-féle Selyem szövőgyár, mely a XIX. század utolsó éveiben épült. A céget 1899. október 28-án jegyezték be a szombathelyi törvény széknél mint közkereseti társaságot.

2. ábra: Szentgotthárd című lap (1899)

A gyárban a termelés 1901-ben indult meg és 1910-ben már 239-en dolgoztak. Az 1912-ben részvénytársasággá alakult cég is nehézségekkel küzdött az 1920-as években.

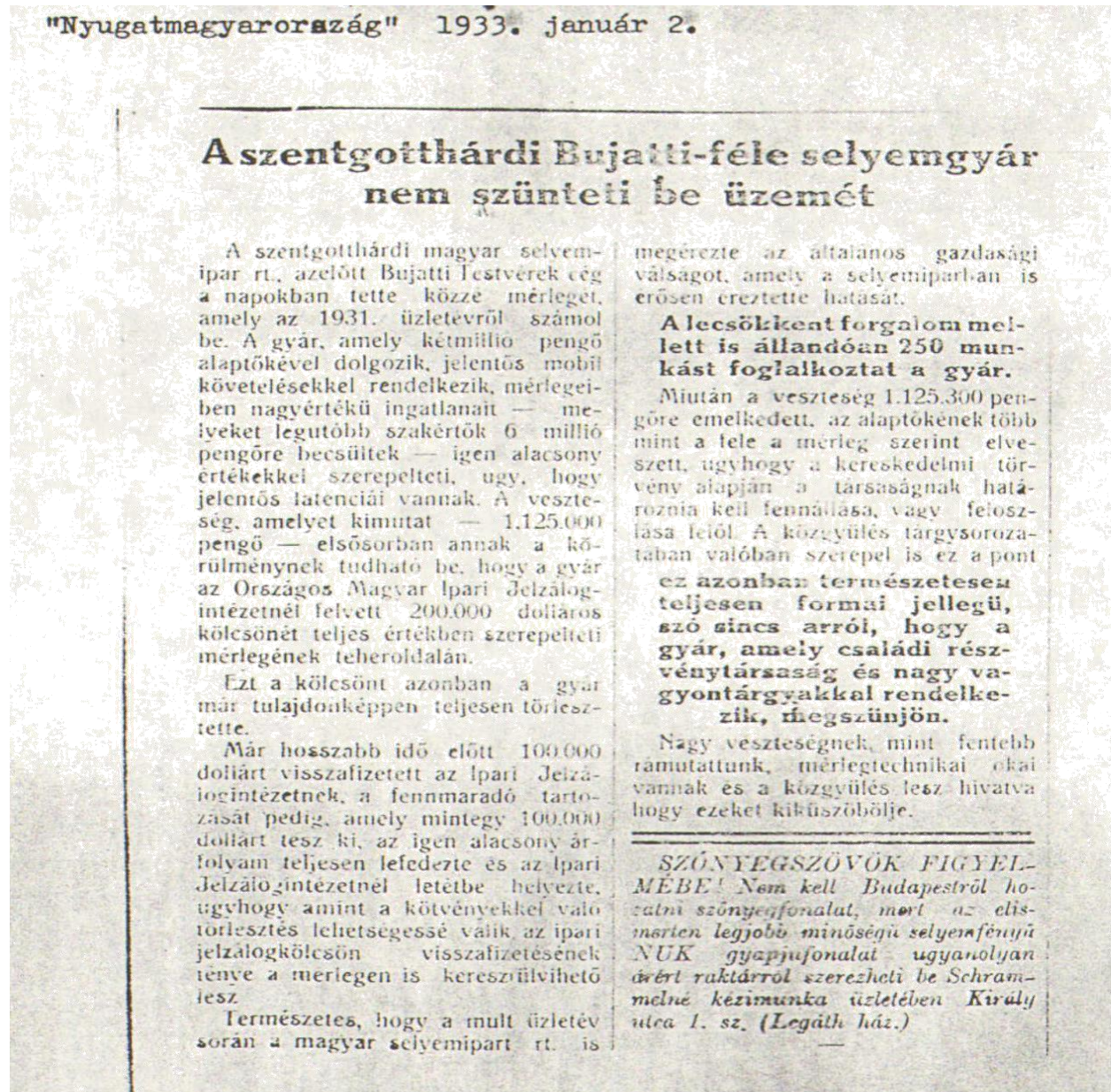
Alkalmazottjainak száma 1920-ban 65 fő volt, amely 1925-re 345 főre emelkedett. Érdekeség - melyet korabeli feljegyzések és sajtóhírek támasztanak alá -, hogy felmerült az üzemmel kapcsolatban az a panasz, hogy a magyar munkások a külföldi munkaerővel szemben háttérbe szorulnak. Elbocsátáskor a magyar gyári munkásokat küldik el először. Ezen vádra a gyár vezetősége úgy reagált, hogy a régi dolgozók egy része burgenlandi, akik 15-20 évet már a gyárban töltöttek, és emiatt méltánytalan lenne az elbocsátásuk, míg a magyarországi munkások egy része idénymunkának tekintette az üzemi munkát, közel felük tavasszal elment mezőgazdasági munkára. A gazdasági válság megpecsételte a gyár sorsát. A 400 szövőgépből

egyre többet állítottak le. 1931 augusztusától már csak 100 gépen szőttek. A munkások 80 %-át elbocsátották, csak 3 szövő mestert és 100 munkást alkalmaztak. A gyár a termékeit nem tudta értékesíteni. A nyersanyagokat beszállító vállalatok - elsősorban olasz és svájci cégek - áruikat csak készpénzért adták, amit a gyár nem tudott finanszírozni. Ezért a vezetés kénytelen volt megszorításokat eszközölni. Először a munkaidőt csökkentették, majd a még működő szövőgépeket állították le. 1931. augusztus 30-tól bizonytalan időre az egész gyárban munkaszünetet rendeltek el. A karbantartási munkákat még egy ideig elvégezték, ám 1933-ban végleg leállt a gyár.

Az üzem megmentése érdekében a község vezetősége országgyűlési képviselőjük révén kérte a minisztérium és a megye segítségét. A kormánytól várták a megoldást, mivel a tönkrement cég a gyár eladásával sikertelenül kísérletezett. Ekkor a tulajdonosok a kormányhoz fordultak, hogy kölcsönnyújtással, vámkedvezményekkel, áruhitellel adjon támogatást a gyárnak, hogy az újra életre tudjon kelni.

A gyárat hosszú tárgyalások után egy érdekcsoport vásárolta meg, amely a Bujatti testvérek bevonásával újból megindította a termelést. A befektetői csoportban magyar, illetve svájci érdekeltségű szereplők voltak jelen.

3. ábra: Nyugatmagyarország című lap (1933)

Az új részvénytársaság 1935. november 10-én alakult meg. Neve Szentgotthárd Selyemgyár Részvénytársaság lett. A gyár foglalkozott szálás anyagok fonásával, szövésével, festésével, kikészítésével. Alaptőkéje 2000 db 500 pengős névértékű, teljesen befizetett, bemutatóra szóló részvényből állt. Az állami támogatással megindult új üzem 7 évre kedvezményeket kapott, mely kedvezmények feltételeit az iparügyi miniszter a következőkben állapította meg (Palánk István: A Magyar Tanácsköztársaság iparpolitikája, az üzemek szocializálása Vas megyében. Vas Megyei Múzeumok Értesítője 1963. 290. 1.):⁶

1. A cég köteles a gyártelep megvételének jóváhagyásától számított 6 hónapon belül a vállalatot üzembe helyezni.

- II. A 170 000 pengőt kitevő vételáron felül legalább 500 000 pengő új tőkét befektetni.
- III. Az így üzembe helyezendő gyárban az első üzemév végén legalább 100, a második üzemév végén 150, a harmadik üzemév végén pedig legalább 200 munkást és tisztviselőt kell alkalmazni. A foglalkoztatott munkásoknak magyaroknak kell lenniük.
- IV. Hasonlóan kell eljárni a művezetői állások betöltésénél is.
- V. Legalább egy magyar mérnököt kell alkalmazni.
- VI. Az építéshez és üzemeléshez szükséges anyagokat - ha lehetséges - hazai forrásokból kell biztosítani.
- VII. Külföldi anyagot csak miniszteri engedéllyel vásárolhat az üzem.
- VIII. Az iparügyi miniszter a vállalatot kiküldöttjével ellenőriztetheti.

A gyár kezdetben csak kevés munkást alkalmazott, majd az új elhelyezkedési lehetőség iránt olyan nagy volt az igény, hogy néha ötszáz(!) is vártak felvételre. Előfordult, hogy a Rendőrség oszlatta szét a gyár előtt várakozó tömeget.

---

⁶ PALÁNK István: A Magyar Tanácsköztársaság iparpolitikája, az üzemek szocializálása Vas megyében. Szombathely: Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 1963. 290. oldal

A falu és a gyár

Mint ismeretes, a szentgotthárdi selyemgyár 1933 decemberében kénytelen volt üzemét beszüntetni, ezzel aztán mintegy 5—600 munkás munka nélkül maradt. Azok, akik teljesen a gyári keresetükből éltek, nem várhatták ki a gyár megindítására vonatkozó hosszadalmas tárgyalásokat. Budapestre költöztek, hol örömmel fogadták az olcsó és jó vidéki munkásokat. Megindult a vándorlás Budapestre, s most már olyanok is mentek, kik egyáltalában nem voltak arra rászorulva, hogy családjuktól távol keressék a kenyeret. Számítalan család volt úgy, hogy az anya Budapesten volt s itthon a férj főzött és mosott!

Közben megindult a munka a szentgotthárdi selyemgyárban is. Erre a hírre egy részük Pesten maradt, de a legtöbbje hazajött. A gyár csak kevés munkással kezdte működését, így természetesen, hogy mindenki nem juthatott be egyszerre. Lett tehát protekció-keresés, amihez hasonló csak a dohánygyári felvétellekor volt! Először csak gyakorlott munkásokat vettek fel, majd, mi-
kor híre járt, hogy egy-két ujoncot is bevettek, megindultak a falvak és szegény-gazdag egyaránt gyári munkás akar lenni. A gyár vezérigazgatója szerdán és csütörtökön tartózkodik Szentgotthárdon s ilyenkor szoktak a tömeges felvételek lenni: van is ezeken a napokon annyi jelentkező a gyár kapuja előtt, hogy ha még 2—3 gyár lenne, akkor sem lehetne mind munkához juttatni. A jelentkezők száma folyton nő s a múlt szerdán cca 500-an jelentek meg, úgy, hogy a rendőrségnek kellett széjjel osztatni őket a késő déli órákban.

Furcsa jelenség, hogy a falu népe ennyire tülekszik a gyárba, hátatfordítva ősei munkakörének, de aki ismeri ennek a vidéknek szegénységét és földtelenségét az egy cseppet sem csodálkozhat ezen. Ezen a vidéken a tizholdas gazdát már "gazdag" jelző illeti meg, mert a legtöbb család — négy-öt taggal! — 3—4, sőt 1—2 holdon és mezőgazdasági munkákon keresi kenyerét.

4. ábra: Vasvármegye című lap (1936)

A gyár 1936-ban már exportra is termelt, majd 1939-42 között bővítették a gyárat, új épületrészt emeltek, felújították, modernizálták a gépparkját. 1941-ben a szövöde alapterülete 2000 m²-re nőtt. A hadigazdálkodás Magyarországon a harmincas évek második felének burkolt előkészületei után, 1938-ban bontakozott ki. A kormány nagy összegű beruházással támogatta a hadiipar fejlesztését (1938. március 5.: Darányi Kálmán győri beszédében egymilliárd pengő nagyságrendű programot hirdetett, melyet az országgyűlés még az év folyamán el is fogadott, és 1938. június 2-án ki is hirdette az *“1938. évi XX. törvénycikk a honvédelem és a gazdaság fejlesztéséről, egyes népjóléti beruházásokról s ezek költségeinek fedezéséről”* szóló törvénycikket.)

Egyszerre fontos lett a gyár, mert egyre nagyobb mértékű állami megrendelést kapott. 1944 decemberében már majdnem kizárólag csak katonai árut szőttek: ejtőernyőselymet, lőporzsákok, katonai anyagot és bélésárut. 1945 januárjában a termelés legnagyobb része németországi bér munka volt. Németországból kapták a nyersanyagot és oda szállították a kész termékeket.

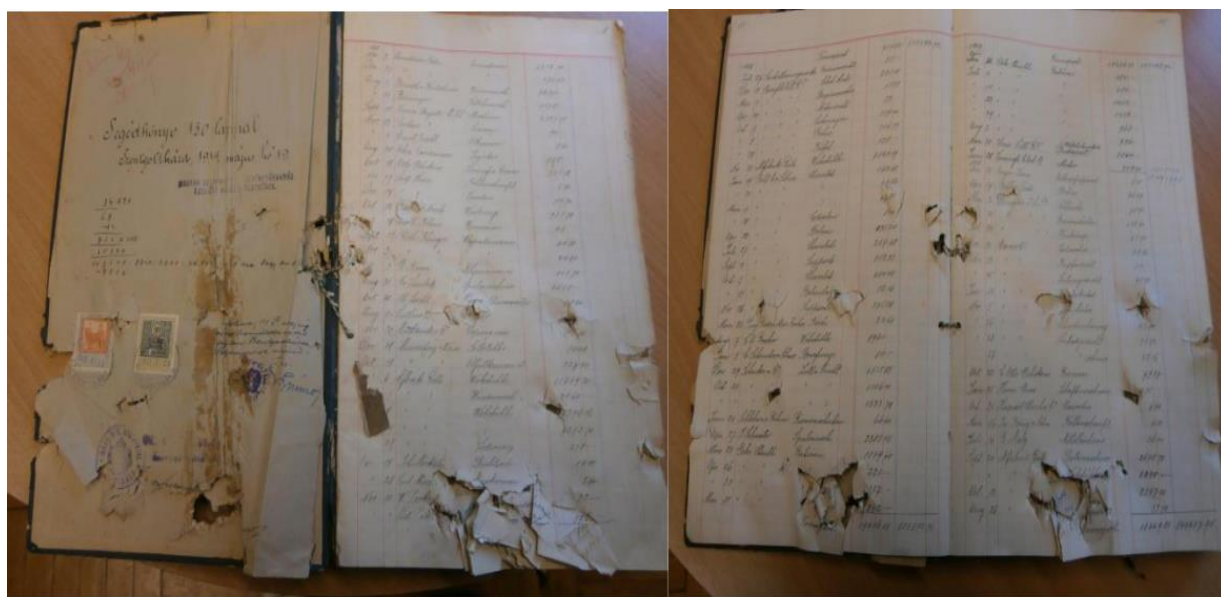
1942-re a nyersanyaghiány katasztrofális méreteket öltött. A külföldi szállítmányok hiányosan, vagy egyáltalán nem érkeztek meg. A gyár igazgatója a nemzetközi selyempiacon összeköttetései révén próbálta meg biztosítani a német és az olasz fonál szállítását. 1944 decemberében a szövőgépek $\frac{2}{3}$ -a leállt az energia- és nyersanyaghiány miatt.

A szentgotthárdi selyemgyárat a háború utolsó heteiben a pusztulás veszélye fenyegette. A visszavonuló németek fel akarták robbantani, de az ott tartózkodó munkások megakadályozták azt. A háborús évek után nem volt könnyű az üzemet úgy újjászervezni, hogy annak termékei itthon és külföldön is versenyképessé tudjanak válni. A gondokat nemegyszer a gyárat magukénak érző munkások szaktudása és leleményessége oldotta meg. (Nagy műszaki gondot jelentett például a háború utáni években az egyenletes gépforgás biztosítása a szövőszékek meghajtásához. A Röck-gépgyár szakemberei ezt a munkát vállalásuk ellenére sem tudták elvégezni. Idősebb Szapor István főgépész az erőműgép főtengelyének átfűrészával vezérmű szabályzót készített, ezzel biztosította a kívánt egyenletes gépforgást.)

Az 1960-as évek elején jelentős bővítést hajtottak végre a gyárban: 6 millió forintos költséggel felépült az új előkészítő üzem, és 36 millió forintért 300 darab széles szövőgépet szereztek be. A géppark növelése következtében 1965-ben 100 új dolgozót vett fel az üzem és ezzel jelentős mértékben hozzájárult a város és környéke munkaerő gondjainak megoldásához.

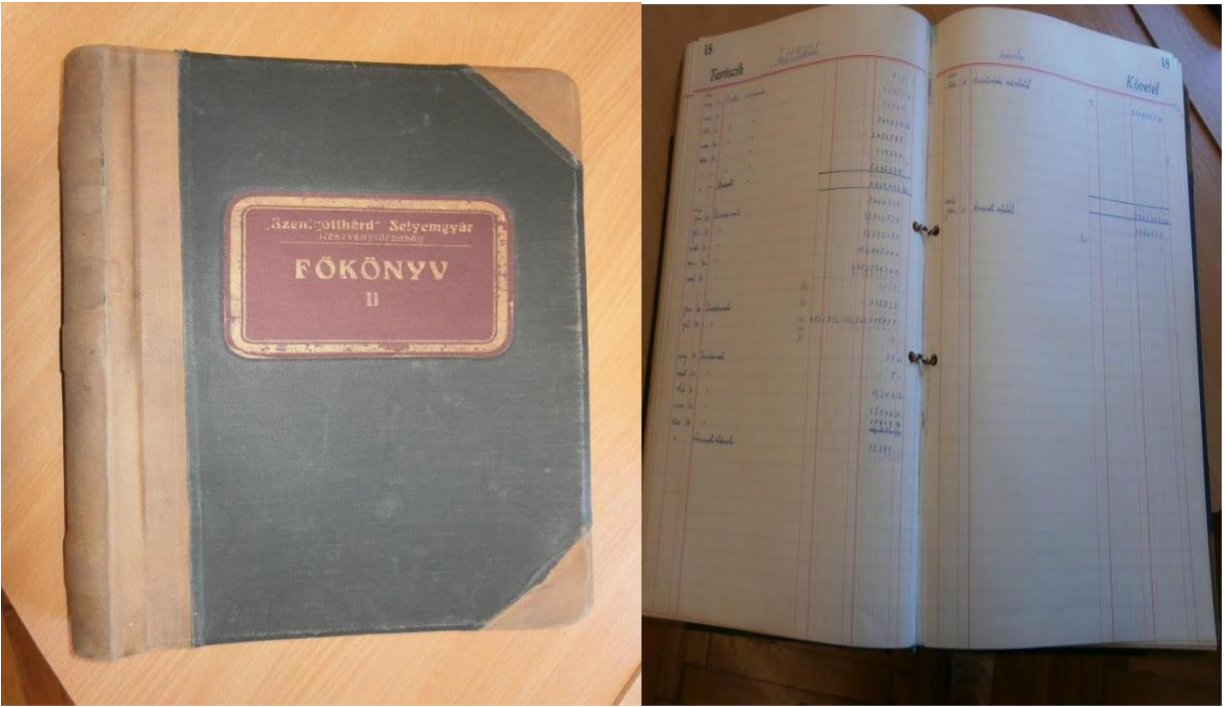
A legnagyobb fejlesztés a Szentgotthárdi Szövőgyárban 1966-ban kezdődött és 1968-ban fejeződött be, melynek értéke 350 millió forint volt: 4600 m² alapterületű új szövőcsarnok épült meg, melyben 360 darab korszerű, Rüti szövőgépet helyeztek el. Ezeken a gépeken a világpiacon leginkább keresett, 140-160 cm széles, színes vagy azonos fonállal mintázott kelmék gyártása folyt. Ezen hatalmas beruházás után 1969-ben a szentgotthárdi selyemgyár az ország selyemipari termelésének mintegy 42%-át adta.

A gyár folyamatosan termelt a nyolcvanas évek végéig, akkor közel 2000 alkalmazottja volt.⁷ Igazi ipartörténeti kuriózum a gyár megalakulása utáni időkből: 1914-ből származó – több mint egy évszázados - pénztárkönyv. A számviteli dokumentum első oldalán a Bujatti testvérek eredeti pecsétje szerepel. A cég privatizálásakor az udvarról mentette meg a gyár egy korábbi dolgozója. A pénztárkönyvben a klasszikus elrendezésben (Tartozik - Követel) és a termelésre jellemző bontásban (pl. selyemanyagok, cernázóeszközök) szerepelnek a kiadások és a bevételek.

5. ábra: Az alapító Bujatti-testvérek 1914-ből származó pénztárkönyve

⁷ KUNTÁR Lajos – SZABÓ László: Szentgotthárd – Helytörténeti, művelődéstörténeti, helyismereti tanulmányok. Szombathely: Szentgotthárd Nagyközség Tanácsa, 1981. 243-246. oldal ISBN 963 03 1192 5

6. ábra: A Szentgotthárdi Selyemgyár Részvénytársaság főkönyve

Csuk Ferenc, szentgotthárdi helytörténész - aki negyvenkét éven keresztül dolgozott egyetlen munkahelyén, a Magyar Selyemipari Vállalat Szentgotthárdi Gyárában – így írja le az üzem történetét: „az 1800-as évek végére az országban jelen volt a textilipar, de selyemszövőgyár még nem épült. Pozsony, Győr, Magyaróvár, Komárom és Szentgotthárd versenyzett a selyemgyár megvalósításáért, ami Széll Kálmán segítségével sikerült. 1899. október 28-án jegyezték be a gyárat az olasz Bujatti testvérek: Bujatti Herman, Ferenc György és Tódor, akik Bécsben éltek. A vagyon megteremtője Bujatti György volt. 1901-ben felépült a gyár, amelyhez a gépek üzemeltetéséhez áramfejlesztőt is létesítettek. Svájcból vásároltak szövőgépeket. A munkaerőt a község környékbeli lakói biztosították. Hernyóselymet vásároltak Olaszországból, amelynek feldolgozásához gombolyító-, tisztító-, festő- és kikészítő gépeket alkalmaztak. A hosszú munkaidő és az alacsony bérek miatt 1904-ben 250-en sztrájkolni kezdtek. Kérték: a férfi munkások napi tíz órai munkaidőn túl este nyolc óráig 20 %, éjfélig 50 %, és egész éjszakai munkára 100 % bérpótlékot kapjanak.

1910-ben 239 dolgozója volt a gyárnak, a termelés folyamatosan növekedett. 1912-ben a közkereseti társaság megszűnt és részvénytársasággá alakult. Alaptőkéje egymillió korona volt. 200 szövőgép üzemelt és egy szövő két gépen termelt reggel hét órától este hat óráig, délben egy

órás ebédszünettel. Az I. világháború a termelést fellendítette, a gyár hadiüzemmé vált, de 1920-ban csak 65 szövőgép üzemeltetéséhez volt elegendő alapanyag. 1925-ben 300 gép üzemelt, és a létszám már 345 fő volt a festett készáru termelés biztosításához. 1928-ban a létszám 626 főre emelkedett, közülük 77 fő volt külföldi. A szövőgépek, amelyek svájci, német és francia gyártmányúak voltak, hamarosan fonal nélkül maradtak. A gazdasági válság bekövetkezésekor a gépek egy részét eladták, ezért 1931-ben csak 100 db maradt. Kénytelenek voltak egy időre bezárni a gyárat. Rendszeretlen működtetéssel a gépparkot elhanyagolták, a nyersanyagkészletek elfogytak, bár széles körű összefogás indult a gyár megmentésére, mégis 1933-ban bezárták. A dolgozók egy része más textilgyárakban igyekezett elhelyezkedni. 1935-ben egy érdekcsoport megvásárolta a gyárat és a Bujatti testvérek bevonásával újra beindították a termelést a Szentgotthárd Selyemgyár Részvénytársaságban. 1937-ben 343 szövőgép termelt már, a kezelt gépszám pedig 3-4 gép lett. A hernyóselyem mellett műselyemfonalak feldolgozását is beindították. A tíz órás munkaidő helyett bevezették a nyolc órás műszakot.

1939 - 42 között bővítették a gyárat, emeletráépítést végeztek az irodák felett, hogy a felszabadult területen konfekcionáló részleget rendezzenek be fehérneműk és női ruhák gyártására. Kétezer négyzetméterrel megnövelték a szövőde területét a vásárolt modernebb szövőgéppark üzemeltetéséhez. A 350 szövőgéphez ugyanennyi csévélogép is termelt. A II. világháború alatt hadicélokra ejtőernyő-szövetet és lőporzsákok anyagát termelte a gyár. 1942-ben 4,2 millió-, 1944-ben ellátási zavarok miatt közel félmillió métert szőttek, 233 szövőgép üzemelt és 159 főre apadt a létszám. A konfekcionálásra előkészített üzembrészben katonai kórházat alakítottak ki a sebesült katonák gyógyítására, amihez az üzemből irányították a dolgozókat. 1945 elején bér munkát végzett a gyár német megrendelésre, német alapanyagból. A munkaidő, - egy-egy műszak - reggel hat órától délelőtt 10-ig és délután három órától este hét óráig tartott. A gyárban katonai fegyelmet tartottak. A visszavonuló német csapatok az áramtermelő felrobbantására készültek, de ezt a gépház dolgozói megakadályozták. A gyár teljes szövetkészletét, 325 ezer folyómétert a németek elvitték. Az üzemi bizottság 1945. június 4-én írt igazolása szerint a gyári pénztárból az oroszok által elvitt pénz 218.010,18 pengő volt. Pontosan ennyi volt a pénztárban. 1945. április 6-án a környékbeli selyemgyáriak jelentkeztek a gyárban a háborús sérülések kijavítására és 16-án a csörötneki Bekes-féle vízi erőmű áramával beindult a termelés egyelőre 44 géppel. Az előállított szövetet Svájcba és Bázélbe szállították.

1948-ban a gyár államosításakor a Könnyűipari Minisztérium irányítása alá került a gyár. A fonalellátás javulásával nőtt a termelésbe fogott gépek száma. 1953-ban megszűnt a szövetfestés, kikészítés és a szövetek a budapesti Kikészítő gyárba kerültek feldolgozásra, ugyanakkor bővült a szövödét kiszolgáló felvető, írelő, csévélő és gombolyító üzembrész. A termelés bővítése érdekében három-műszakos munkarend lett bevezetve. Új transzformátor állomás épült és az országos elektromos hálózatra kapcsolták a gyárat. 1955-ben az ország tíz selyemgyára a Magyar Selyemipar Vállalat szervezetébe tömörült.

1956-ban 100 fővel csökkent a létszám és visszaesett a termelés, de 1960-ban már 8,7 millió négyzetméter szövetet állított elő. A géppark korszerűsítésébe kezdtek, Vácon gyártott gépekre cserélték a több évtizede munkába állított lassú gépeket. 1964-ben egy 105 köbméteres víztorony épült. A Könnyűipari Minisztérium a város központjában a Krányecz-ház helyén egy 22 lakásos épületet emelt a selyemgyári dolgozók lakásgondjainak megoldására. Szociális létesítményekkel bővült a gyár: női és férfi öltözők, üzemi napközi 60 férőhellyel.

A Zöldfa vendéglőnél jól felszerelt kultúrotthona lett a gyárnak, amely később beolvadt a volt Lipp-féle bankban működő Kaszagyári Kultúrházba Szakmaközi Kultúrotthon néven.

Az 1960-as évek második felére a gyár gépparkja már nem biztosította a megnövekedett kereslet és a minőség követelményeit, ezért 1968-ban svájci automata gépekkel felszerelt 360 gépes új szövőcsarnok épült. A kezelt gépszám 20-ra nőtt, és a gyár bevezette a szabad szombatos munkahetet. A megnövekedett szövettermelés újabb beruházások megvalósítását eredményezte. Vasúti iparvágányt kapott a gyár a fuvarozás korszerűsítéséhez. 1970-re a dolgozói létszám 1590-re emelkedett, a szövettermelés évi 22,9 millió négyzetméterre nőtt. A vállalat gyárainak alkatrészellátása érdekében ezer négyzetméteres alkatrészgyártó üzem épült. A volt határórlaktanya helyén a gyár óvodát épített. 1979-ben a régi lebontott óvoda területén szövő szakmunkásképző tanterem és tanműhely létesült.

A vetélős gépek helyett új rendszerű szövőgépek üzembeállításával tovább nőtt a termelékenység, a szövettermelés és a minőség. Az 1980-as évek második felében a termelőkapacitások lekötéséért bér munkát vállalt az üzem. Az évtized végére egyre jobban éreztette hatását a gazdasági válság. 1992-ben felszámolás kezdődött. Százával kerültek utcára a gyár dolgozói.

Az olasz Radici Group megvásárolta a gyárat, Lurotex Kft. néven működtette tovább. Az MSV 2000 fős létszámából 260 fő részére biztosított munkát az új tulajdonos. A szentgotthárdi

szövődébe a Bergamóban leszerelt gépek kerültek. Ezeken - vízzel vagy sűrített levegővel működve - ruhaszövetet, műanyag alapanyagot és bélésárut termeltek. A szövőgépek fordulata 450, 650 és 730 volt percenként. Az átlagosan kezelt gépszám 29, de működtek géptípustól függően 40 gépes szövőállások is. Cérnázó, hőrögzítő és terjedelmesítő gépet is üzembe állítottak. Felvetőgépeik a legkorszerűbbek voltak. 1994-ben állami segítséggel szennyvíztisztítót épített a gyár. Egy kisebb teljesítményű festőüzemben is megkezdődött a munka. 2001-es USA-ban történt terrortámadás után átalakult a világpiac, a Lurotex Kft. is nehéz helyzetbe került a megszűnő amerikai kereslet miatt. Ma a gyár területén több kisebb üzem működik, és bérbe adott raktárak vannak.”⁸ Ma a régi gyár telephelyének tulajdonosa – a Lurotex Kft – fő profilja már nem a textilszövés, hanem az ingatlanhasznosítás.

---

⁸ Csuk Ferenc: Helytörténet [online] Letöltés időpontja: 2020.04.12. Blogbejegyzés Hozzáférés: <http://www.csuk.hu/helytortenet/selyemgyar-tortenete>

5. Munkásélet a szentgotthárdi Selyemgyárban

Az üzem kollektívája az ötvenes években a termelésben, illetve az akkor kötelező szocialista munkaverseny mozgalomban is ért el jelentős sikereket. A termelési célkitűzések megvalósítása magasabb szintű szakmunkás gárdát igényelt: ennek érdekében az ötvenes évek első felében valamennyi művezető és szövő szaktanfolyamot végzett. A gyár kultúr csoportjának az 1950-es évek közepén énekkara, színjátszó- és tánc tagozata volt. A kultúr csoport különböző részlegeinek mintegy 150 aktív tagja volt.

A gyár szociális vívmányai közé tartozott az egész munkásságra kiterjedő nyugellátás, betegellátás, fizetett szabadság, üdültetés, a dolgozó nők védelme, a szülési és gyermekgondozási segély, a 44 órára csökkentett munkaidő. A Magyar Selyemipari Vállalat jelentős társadalmi összefogással és anyagi hozzájárulással Balatonfenyvesen, Balatonszéplakon, Mohács-szigeten, Siófokon, Sopronban és Szigetszentmiklóson létesített összesen 180 férőhelyes pihenőhelyeket. Az MSV 1967. évi vívmánya a gyermekgondozási segély bevezetése, melynek összege havi 600 Ft volt, és a gyermek 3 éves koráig járt.

Az 1969. január 1-jén bevezetett szabad szombat a második műszak gondjainak enyhítése és a nagyobb hétvégi kirándulások lehetősége miatt szerzett osztatlan örömet. A selyemgyári törzsgárda társadalmi munkájával segítette egy 22 lakásos társasház (még ma is az akkor adott néven ismert), az ENSZ-palotát építését.

A baleset- és egészségvédelmi rendszerek is kiépítésre kerültek: széles körben alkalmazták a védőberendezéseket, jól felszerelt üzemorvosi rendelők álltak rendelkezésre, általános volt a munkaruha, egyes helyeken a védőruha viselése, a védőital juttatás. A gyáregységben kulturált üzemi étkezde működött.

A dolgozó édesanyák életét könnyítette meg Szentgotthárdon a selyemgyári bölcsőde és óvoda.⁹

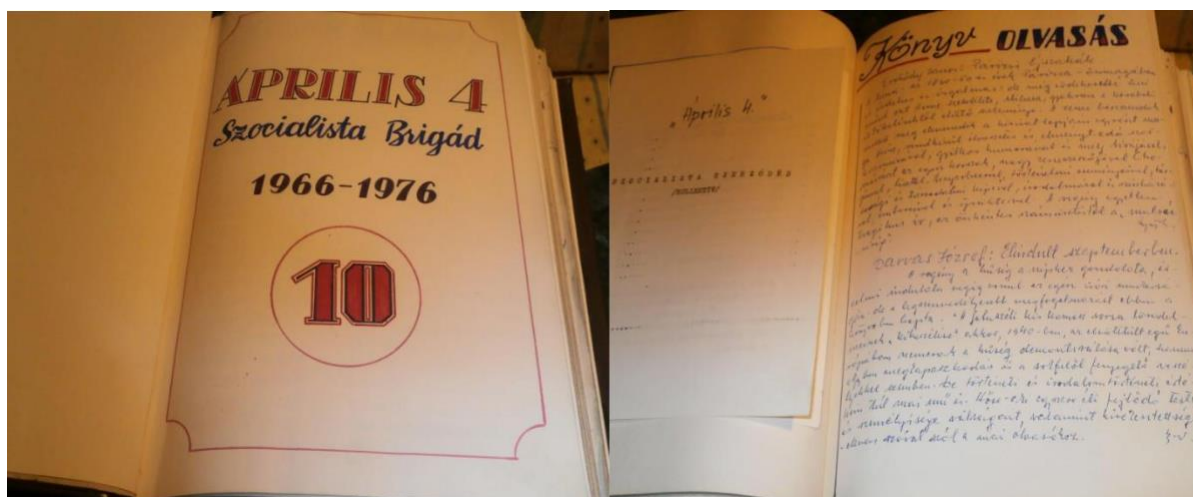
⁹ NÉMETH Antal: A magyar selyemipar története. Budapest: Dunasilk, 1971. 42-45. oldal

6. Brigád élet a szentgotthárdi Selyemgyárban - a “selymes közösség”

Az 1948 januári pártértekezlet által megfogalmazott jelszó: *“Tiéd az ország, magadnak építed”* indította el a selyemipari munkásokat a munkaversenyek útján.

1959-ben megszületett a szocialista brigádmozgalom. Hármás jelszava adta meg a keretet a szervezetnek: *szocialista módon dolgozni, szocialista módon tanulni és szocialista módon élni.*

Érdekes adalék a szentgotthárdi Selyemgyár “Április 4 Szocialista brigád” 1976. évi vállalásainak tanulmányozása:

7. ábra: A szentgotthárdi Selyemgyár “Április 4 Szocialista brigád” brigádnaplója

I. Szocialista módon dolgozni:

1. Műszaki intézkedési terv szerinti nagyjavításokat és szerviz javításokat határidőre vállaljuk.
2. A szövödei minőség javítása érdekében a karbantartási munkák színvonalát növeljük, arra törekszünk, hogy az elvégzett munkánkkal kapcsolatban kifogás ne merüljön fel.
3. Igyekszünk továbbra is a munkafegyelem területén szocialista brigádtaghoz méltóan dolgozni.
4. Ügyelünk a társadalmi tulajdonra.

II. Szocialista módon tanulni

1. Brigádunk tagjai valamilyen formában képezik magukat. (Állami, szakmai, politikai oktatásban)
2. Az üzemi könyvtárral szocialista szerződést kötünk, rendszeresen látogatjuk.

III. Szocialista módon élni

1. A brigád tagjai vállalják, hogy a 100 fős óvoda építésénél 300 óra társadalmi munkát végzünk.
2. A jó kollektíva kialakítása érdekében gyáron kívül is segítjük egymást, szükség esetén beteglátogatást szervezünk.¹⁰

---

¹⁰ A szentgotthárdi Selyemgyár “Április 4” szocialista brigád brigádnaplója 1966-76. Szentgotthárdi Móra Ferenc Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteménye

7. Személyes visszaemlékezések a családból

Most pedig szóljon róluk az emlékezés. Róluk, akik a kilométereket fonták, szőtték. És szólaljanak meg ők: apai nagyszüleim, akik végigjárták - közel 40 éven át - a szövőgyári munkásélet göröngyös útját.

7.1. Interjú Dancsecs Imrével és Dancsecs Imrénével

Interjú szereplői: kérdező: Dancsecs Ábel (D.Á.), válaszadók: Dancsecs Imre (D.I.), Dancsecs Imréné (D.I.-né) a kérdező apai nagyszülei.

Az interjú készítésének időpontja: 2013. december 7.

Az interjú készítésének helyszíne: Szentgotthárd, Kethelyi út 39.

A nagyszüleimmal készített interjú során kérdéseim a régi MSV-hez kapcsolódtak; azon belül is a kezdeti időkre, a munkakezdésre, a munkakörülményekre, a bérezésre, béren kívüli juttatásokra, munkakörülményekre, szakszervezetekre, a munkaidőre, valamint általánosságban a gyár légkörére, az ott dolgozók munkához való hozzáállására.

Mindkét apai nagyszülőm huszonevésen, 1957-ben kezdett dolgozni az akkori gyárban. Mindketten nyugdíjazásukig dolgoztak itt: nagypapám 1994-ig, nagymamám pedig korengedményes nyugdíjazásáig, 47 éves koráig.

A kezdeti időkkel kapcsolatban elmondták, hogy nyugodtan fordulhattak a már gyakorlott szövőkhöz, szívesen segítettek, így sokkal könnyebben, gyorsabban, és ami talán a legfontosabb, jó hangulatban tudták megkezdeni a betanulást.

A munkakörülmények elfogadhatóak voltak – ide értve az üzemi étkezdét, vizesblokkokat, valamint a későbbi időkben az üzem területének modernizálása után parkettázott gyárban dolgozhattak gyönyörű, új gépeken. Nem voltak leállások, meghibásodások, nem kellett a karbantartókat állandóan a gépekhez hívni.

8. ábra: Képek a termelő berendezésekről 1975-ből

Óvodát is építettek a gyárban dolgozó munkások gyermekeinek. Nagys segítség volt ez azok számára, akik nem tudták megoldani valamilyen módon a gyermekfelügyeletet. Béren kívüli juttatásokat is igénybe vehettek: utazási kedvezmény a vasúton, gyári étkezde, üzemorvosi ellátás, óvoda a gyermekeknek, munkaruha. Ide sorolható még a nyaralási lehetőség, az úgynevezett „süketpénz”: bérkiegészítést kapott, akinél rendszeresen megejtett hallásvizsgálat során halláskárosodást mutattak ki.

9. ábra: A szentgotthárdi Selyemgyár gépsorai (1969)

10. ábra: Családi fotó: Dancsecs Imre a Selyemgyárban, gépek között (1959)

A gyár dolgozóinak egymáshoz való viszonyáról az elmondások alapján leszögezhetjük, hogy családi hangulat uralkodott a gyár területén, kifejezetten összetartó csapat alakult ki. A pihenőidőkben gyereknevelésről, főzésről beszélgettek, recepteket cseréltek. Megünnepezték egymás névnapjait, süteményt vittek a gyárba. Az öltözőben vicceket meséltek, azonban magában a gyárban nem lehetett szót váltani, akkora volt a zaj, csak füldugóval lehetett dolgozni „Mindenki valamilyen szociális brigádban dolgozott, a miénk neve *133 nap szocialista brigád* volt. Tulajdonképpen összejártunk: bálokban, kirándulásokon voltunk együtt. A kötelezően

előírt társadalmi munkában is együtt vettünk részt: a mai Lipa vendéglőt társadalmi munkában építettük, a mi időnkben ez volt az üzem óvodája. Hasonlóképpen épült az úttörőtábor is Apátistvánfalván. Ide kerékpárral jártunk ki dolgozni a gyári műszak letelte után. Szentgotthárd alapításának 800 éves évfordulóján, 1983-ban, brigádunk is részt vett a *“800 percet a 800 éves Szentgotthárdért”* önkéntes munkában. Természetesen a közös munka során rengeteg életre szóló kapcsolat is született.”

Nagyszüleim tagjai voltak szakszervezetnek is – mindketten 1955-től -, melyhez kapcsolódtak természetesen különböző programok, rendezvények is: szakszervezeti üdülési lehetőségek, kirándulások, év végi vacsorák, koncertek, kiállítások, színházlátogatások. Ez a szakszervezet azonban már nem él, de a Nyugdíjas Textiles Szakszervezet igen. Évente egyszer találkoznak a tagok Szentgotthárdon egy vacsora keretein belül – „jó találkozni a még élő volt kollégákkal, jó feleleveníteni a régvolt dolgokat. Boldogok vagyunk, hogy az egyik volt kollégánk így összetartja a társaságot, köszönet illeti ezért az önzetlen szervező munkájáért.

Következő kérdésem a gyár keretein belüli üdüléshez kapcsolódott, illetve, hogy népszerű volt-e ez a lehetőség a dolgozók körében: „Hogyne, bár nem éltünk ezzel a lehetőséggel a nyári időpont miatt - betakarítás, mezei munkák akadályozták ebben. Például Balatonalmádiba lehetett kedvezményes üdülési lehetőséget kérni, aztán a gyár önálló üdülőibe is a Balaton körül, a vállalat - Magyar Selyemipari Vállalat - üdülőjébe szintén. Általában ezek időtartama 10 nap vagy két hét volt. A gyári üdülés teljesen ingyenes volt, de a vállalati üdülés sem volt drága. Kifejezetten népszerű volt a dolgozók körében, voltak, akik egy nyáron többször is igénybe vették ezt a pihenési formát. Ma már sajnálom, hogy a családdal nem voltunk nyaralni, de abban az időben ezt nehezen lehetett volna megszervezni.”

11. ábra: Vas Népe (1983)

A bérezés abban az időben nem volt túl magas. Köztudott volt vidéken, hogy a fővárosi gyárakban jóval többet fizetnek, bár a bérezés nyilvánvalóan függött a betöltött szereptől, beosztástól és a munkakörtől is. A többi szentgotthárdi gyárral összehasonlítva a bérezés nem volt rossznak mondható, habár a Kaszagyárban magasabbak voltak a bérek. A munkakörváltással kapcsolatban csak annyi változás történt, hogy szövótanulókból szövőmesterekké léptek elő – elvégezték a Textiltechnikumot Budapesten. Nagymamám azonban végig szövő volt, nem lépett elő.

A hatnapos munkahéttel kapcsolatban elmondták, hogy a „szabad szombat” bevezetése után természetesen már csak öt napig tartott a munkahét, mégpedig három műszakban. „Szerencsés helyzetben voltunk, mert végig együtt dolgozhattunk, egy műszakban. Egyszerre indultunk otthonról és egyszerre is érhattünk haza.”

12. ábra: Tátrai Teréz (későbbi Dancsecs Imréné) szövő szakmunkás bizonyítványa és Dancsecs Imre selyemszövő szakmunkás bizonyítványa

Nagymamám a selyemgyárba kerülése után 5 évvel szerezte meg a szövő szakmunkás képesítést. Nagypapám a selyemgyárba kerülését követően azonnal részt vett szakmunkás képzésen, ahol szakmunkás bizonyítványt szerzett. Később elvégezte a Bólyai Textiltechnikumot: gimnáziumi érettségivel 3 év alatt szerezhetett képesítést – az érettségi bizonyítvány megléte miatt magyarból, történelemből és szabadkézi rajz tantárgyakból nem kellett vizsgát tennie.

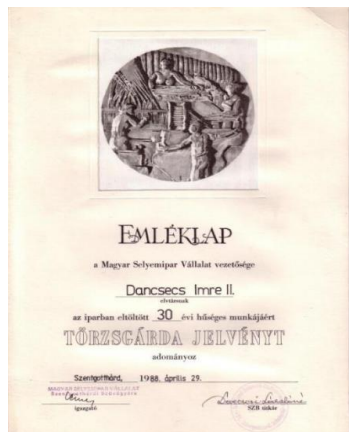
Ezt követően természetesen nagypapám beosztása is megváltozott: segédmester lett, majd mester – a fizetés viszont csak kis mértékben nőtt.

Béren kívüli juttatásként műszakpótlékot és prémiumot is kaptak az előírt terv megfelelő teljesítése után, valamint utazási kedvezmény igénybevételéhez is kaptak egy-egy igazolványt.

13. ábra: Igazolvány: Dancsecs Imréné Selyemgyári fényképes igazolványa

Nagyszüleim elmondása alapján a gyárban a dolgozókat teljes mértékben, kellően megbecsülték. A városban elismert munkahely volt a selyemgyár, és elismertek voltak a dolgozói is. Nagypapám miniszteri kitüntetést is kapott, valamint voltak kisebb kitüntetései is: „kiváló dolgozó”, „30 éves törzsgárda tag”.

14. ábra: Emléklap: Dancsecs Imre 30 éves törzsgárda tagságáról (1988)

Az interjú végére tartogattam a kérdést, amely talán mindennél többet elmond nagyszüleim gyárhoz való hozzáállásukról, motiváltságukról, arról, valójában hogyan is viszonyultak a légkörhöz, hogyan tekintettek vissza az ott töltött időkre: „*Ha újra fiatalok lennétek, újra ebbe a gyárba mennétek-e dolgozni?*” Nagypapám válasza: „*Ezen nem gondolkodtam el még sosem, de valószínű, hogy nem. Annak idején sem ott szerettem volna dolgozni, de nem volt más választásom. A Járási Tanács Munkaügyi Hivatala értesített, hogy mehetnék a Selyemgyárba felvételre, emiatt jelentkeztem. Végül pedig ott ragadtam.*” Ezzel szemben nagymamám csak szépet tud mondani az ott töltött munkaórákról, és azóta is szívesen találkozik régi ismerősökkel, munkatársakkal: „*Igen, újra a Gyárban kezdenék, sok szép emlékem van a mai napig a munkahelyemről. Szentgotthárd kisváros, így ha végigmegyek az utcán, még a mai nap is megszólítanak a korábbi munkatársak, elbeszélgetünk. Jók ezek a kapcsolatok.*”

8. Érdekességek a gyár történetéből

A gyár leghíresebb dolgozója minden kétséget kizáróan Hidegkúti Nándor, az Aranycsapat focistája volt, az üzem programirodájának munkatársaként tartották számon. Innen kapta a fizetését, jöllehet még egy tollat sem tett arrébb, mert valójában alibiállása volt. Ha azt vesszük, hogy mennyi dicsőséget szerzett – sporttársaival együtt – e honnak, akkor ez alighanem megbocsátható.

A harmincas években – hiszen tudjuk, akkor is éppen válság volt – úgymond rezgett a léc, a munkások zöme kénytelen volt soproni és fővárosi textilüzemben elhelyezkedni, hogy megkereshesse a mindennapi betevőt. Utóbb aztán szépen, lassan visszaszivárogtak a Rába-parti városba. Az idők folyamán sok minden készült itt, 1944-től katonai ruhákat – főleg alsóneműket – gyártottak, valamint ejtőernyőket. Nagygyűlést tartott itt Marosan György kommunista vezér 1946 tavaszán, majd a 48-as államosítást követően is tiszteletét tette. Nem is akárhogyan. Míg a fogadóbizottság tagjai – a gyárat vezető elvtársak – az üzem előtt tipródva várták, addig ő a Rábán csónakkal vitette magát az épület hátsó traktusához, ahol aztán beszivárgott, s elbeszélgetett az emberekkel. Mire a gyárvezetők észbe kaptak, már minden információt fölcsipegetett. Nem nagyon lehetett már mellébeszélni...

Utóbb NATO-katonák ruháinak alapanyaga is a gotthárdi gyárban készült, sok tízmillió folyóméter szövetanyagot szállítottak innen az Egyesült Államokba. Jóideig nejlonszöveteket is

exportáltak az Újvilágba, amit aztán ott ipari célokra (autóalkatrésznek, cipőtalpbetétnak, illetve tömlőkhöz is) használtak fel. Olyan is volt, hogy visszadobták az árut, például a hajózáslókat. Egyszerűen széttépte azokat a tengeri, óceáni szél. Később jóval erősebb anyagból készítették azokat.¹¹

II. GYAKORLATI RÉSZ

9. A gyár jelene

A rendszerváltozást követő, 1993-ban lezárult privatizáció eredményeként a Magyar Selyemipari Vállalat legjelentősebb gyáregysége az olasz Radici cégcsoport tulajdonába került, és Lurotex Kft. néven ma is folytatja működését Szentgotthárdon. Selyem típusú szövetek gyártásával meghatározó szerepe van ma is a magyar piacon. Termékválasztékát viszkózból és szintetikus fonalból készült bélésszövetek, poliészterből készült ruhaanyagok, zászlók, napernyők, reklámhordozó szövetek, éttermi textíliák (abroszok, szalvéták), ágyneműszövetek alkotják.

9.1. Munkavállalói felmérés

Szakedolgozatomon belül általános munkavállalói felmérést végeztem a hajdani MSV és a gyár területén jelenleg üzemelő C. Tessile összehasonlításában. Úgy gondolom, a legtisztább képet a már feltételezett adatok mellett a dolgozók tapasztalatai, visszajelzései alapján kaphatjuk. A felmérést kérdőívek segítségével végeztem, melyeket név nélkül kellett kitölteni.

A kérdőíves felmérés célkitűzései

Célom az volt, hogy felmérjem:

- a régi és a jelenlegi gyár közti hasonlóságokat, különbségeket,
- a régi és a jelenlegi gyár hangulatát, légkörét az ott dolgozók szemével
- a munkarendben történt változtatásokat
- a bérezéssel kapcsolatos változások munkavállalókra gyakorolt hatását
- a munkavállalók fő motivációs tényezőit „akkor” és most

---

¹¹ Vas Népe honlapja: Selyem, kasza, óra, dohány: régi szentgotthárdi gyárak nyomában [online] Letöltés időpontja: 2020.04.08. Online újságcikk Hozzáférés: <https://www.vaol.hu/hirek/selyem-kasza-ora-dohany-regi-szentgotthardi-gyarak-nyomaban-1241413/>

Hipotézisek

A kérdőív összeállításakor feltételeztem, hogy:

- az idősebb korosztály alapvető munkához való hozzáállása nagyban eltér a fiatalabb csoporthoz tartozó munkavállalókéétól
- az életkor, lakóhely, végzettség és ebből adódóan a betöltött munkakör nagy mértékben befolyásolja a munkavállalói elégedettséget

A fent említett gondolatok miatt természetesen különböző életkorú, lakhelyű és más-más munkakört betöltő munkavállalókkal töltöttem ki kérdőívemet.

A kérdőív

A végleges kérdőív, mely szakdolgozatom egyik fő részét képezi, 21 kérdésből áll. Ebből 10 nyitott kérdés, 11 pedig zárt (melyeken belül a „megjegyzések” rovatba kerülhetnek nyílt, saját szavakkal megfogalmazott válaszok is). Sajnos nem minden kérdésre kaptam minden kérdőíven választ, és nem konzekvens, vagy ellentétes válaszokat is találtam, ennek ellenére törekedtem a minél nagyobb fokú kiértékelhetőségre. A kérdőív 3 fő témára keresi a választ a régi és a jelenlegi gyár vonatkozásában, összehasonlításában:

- alapadatok (munkakör, szakszervezetek)
- a dolgozók motiváltsága, munkához való hozzáállása (bérezés, munkaidő)
- a munkavégzés lélektana (rendezvények, munkatársak összetartása, közös programok)

A kérdőívek kiértékelése

A rendkívüli helyzet miatt mindössze 11 darab kérdőívet elemeztem, és az alább részletezett eredményekre jutottam.

Nyílt kérdések (eldöntendő kérdések, illetve saját szavakkal megfogalmazott válaszok):

1. Mikor kezdett a régi selyemgyár helyén/C. Tessile-nél dolgozni? Hány éves korában?
A megkérdezettek nagy része (72%) már a régi selyemgyárban megkezdte a munkavégzést, 28%-uk pedig 2010-2011-ben csatlakozott a C. Tessile-hez.

2. Milyen munkakörben kezdte a munkát?

A válaszadók kezdeti munkaköre nagy eltéréseket mutat, a munkavállalók kezdeti munkakörük szerinti megoszlása alább látható százalékos megoszlásban:

Felvető 18%

Textilipari technikus 9%

Szövödei asszisztens 9%

Szövő/szövőnő 27%

Villanyszerelő 9%

Szövőmester 9%

Kötöző 18%

3. Volt-e közben más munkahelye is?

A megkérdezettek 27%-a munkát váltott, azonban idővel előző munkahelyére visszatért, túlnyomó többségüknek (73%) viszont ez volt az egyetlen munkahelye.

4. Tagja volt-e valamilyen szakszervezetnek?

Egy kérdőívben nem találtam értékelhető választ, ezen kívül a kitöltők fele-fele arányban oszlanak meg aszerint, hogy tagjai voltak-e szakszervezetnek. Természetesen ez a kérdés inkább az idősebb korosztályra vonatkozik, a fiatalabbak természetesen nem voltak tagjai semmilyen szakszervezetnek.

5. Kapcsolódtak-e programok, rendezvények a szakszervezethez?

Jelenleg vannak-e cégen belüli rendezvények, illetve jellemző-e a kollégák összetartása, egymással közös programok létesítése?

Azon válaszadók, akik tagjai voltak valamilyen szakszervezetnek, a legkülönbözőbbféle szakszervezeti programokat, rendezvényeket sorolták fel, mint a felvonulások, kirándulások, különböző belföldi üdülési lehetőségek, brigád vacsorák. A jelenlegi helyzetet tekintve a válaszadók 45%-a tartja kielégítőnek a céges programokat, 55%-os többségük változtatna ezeken.

6. Volt-e valaha lehetősége üdülni menni a gyár keretein belül? Hová? Mennyi időre?
Milyenek voltak a körülmények?
Jelenleg lehetővé teszi-e a bére, hogy el tudjon menni családjával üdülni? Hová? Mennyi időre?
Ha az üdülni lehetőségek szempontjából hasonlítjuk össze a munkavállalók akkori és jelenlegi helyzetét, azt tapasztaljuk, hogy ma nem csak, hogy nagyobb az üdülni való hajlandóság, de több munkavállaló meg is engedheti magának, hogy egy-két, esetleg három hétre menjen nyaralni évente. A régi selyemgyár idejére vonatkozólag a megkérdezettek többsége (72%) nem engedhette meg magának az üdülni, manapság ez a szám mindössze 45%.
7. Milyennek számított a régi selyemgyár bérezése az akkori más gyárakban dolgozó munkások keresetéhez képest?
Az akkori bérezéshez viszonyítva ma jobban, vagy rosszabbul keres?
Hasonló a tapasztalatunk a bérezés szempontjából is, a válaszadók 55%-a gondolja úgy, hogy alacsony, vagy átlagos keresettel bírt a régi selyemgyár idején, míg 72%-uk szerint jobban keresnek az akkori bérezéshez képest.
8. Hány napot dolgoztak a régi selyemgyárban egy héten? Hány műszakban folyt a termelés?
A releváns – idősebb korosztályhoz tartozók – egybehangzóan 5-6 munkanappal és 3 műszakkal válaszoltak.
9. Hány napot dolgozik manapság egy héten? Hány műszakban folyik most a termelés?
A „szabad szombat” bevezetése után a munkaidő 6 napról 5-re csökkent, azonban többen leírták, hogy amikor lehetőségük nyílik, túlóráznak, így többször elérik azt a munkaidőnormát, mint a hatnapos munkahét idején.
10. Milyen juttatásokat kaptak régen? Vannak-e jelenleg béren kívüli/felüli juttatások?
Ha igen, melyek azok?
A megkérdezettek a régi selyemgyár idején a törzsgárdatagság, a termelés minősége után kaptak prémiumokat, a mai gyárral kapcsolatban pedig a következő béren felüli juttatásokat emelték ki: cafeteria, étkezési utalvány, karácsonyi bónusz, túlórapénz, célprémium, iskolakezdési utalvány.

Zárt kérdések részben kiegészítve megjegyzésekkel: 1-től 10-ig terjedő skálán, ahol az 1="legkevésbé/legrosszabb", 10="leginkább/legjobb":

11. Segítettek-e az idősebb kollégák a munkakezdés idején?

A válaszadók válaszait számszerűsítve (9,36) kijelenthetjük, hogy a betanulásban nagymértékben segítettek a már gyakorlott szakemberek.

12. Segítenek-e ma az idősebb kollégák a munkakezdés idején?

Két kérdőívben nem találtam számszerűen releváns választ, mindkét említett kitöltő leírta, hogy éppen ők a szóban forgó betanítók - ezzel együtt a maradék 9 válaszadó 7,33-mas átlaggal válaszolt.

13. Milyenek voltak a munkakörülmények a régi selyemgyár idején?

Az idősebb korosztályhoz tartozó kitöltők 9,28-as átlaggal válaszoltak.

14. Milyenek a munkakörülmények ma?

Az előző kérdésre kapott válaszhoz képest a munkakörülményeket illetően kisebb visszaesés tapasztalható, a válaszadók átlagosan 8,2-vel válaszoltak.

15. Milyen volt a hangulat a gyárban a régi selyemgyár idején? Összetartottak-e a dolgozók?

Azon válaszadók, akik a régi selyemgyár dolgozói voltak, 9,85-ös átlaggal válaszoltak.

16. Milyen a hangulat a mai gyár területén?

A mostani gyár hangulatát illetően a megkérdezettek 4,9-es átlaggal válaszoltak.

17. Változott-e a munkaköre az évek során?

A válaszadók nagy részének az évek alatt változik a munkaköre kisebb-nagyobb mértékben, átlagosan 6,2-vel válaszoltak.

18. Kellően megbecsülték-e valaha és mi volt a fő motivációs tényező?

A megkérdezettek nagy része úgy gondolja, kellően megbecsülték a régi gyár idején (8,5), közülük legtöbben a szakma szeretetét, a szakmai elismerést és az eredményességet emelték ki.

19. Kellően megbecsülik-e és mi a fő motivációs tényező?

A manapság jelen lévő motivációt illetően a megkérdezettek 9,22-es átlaggal válaszoltak. Kiemelték újfent a szakma szeretetét, a megélhetést, szakmai és anyagi örömeiket egyaránt.

20. Ha újra fiatal lenne, újra elmenne a selyemgyárba dolgozni?

Az idősebb korosztály kétharmada újra a selyemgyárba menne dolgozni, 33%-uk viszont nem a textiliparban szeretett volna elhelyezkedni, azonban leírják, hogy sajnos nem volt más lehetőségük.

21. Ha újra választhatna, jelenlegi munkahelyén újra elhelyezkedne?

A mostani dolgozók 64%-a újra itt helyezkedne el, ha újrakezdehetné, 36%-uk más területen kamatoztatná tudását.

9.2. A gyár aktuális helyzete

A gyár aktuális (2020. április) helyzetéről Göncz Zsuzsanna ügyvezetővel történt elektronikus levelezés útján szereztem információkat az alábbi interjú alapján:

Az ügyvezetőhöz intézett kérdéseim az MSV helyén működő jelenlegi cég alapításának dátumára, fő tevékenységére, a dolgozók létszámára és a mindennapos problémákra vonatkoztak.

Az ügyvezető elmondása alapján a vállalkozást 2009-ben alapította a Canclini Tessile S.p.A – egy milánói székhelyű 1925-ben indult családi vállalkozás.

A cég profilja, azaz a fő tevékenységük 1320-textilszövés.

Az üzemben 115 fő dolgozik.

Meghatározó probléma az alapanyag-ellátás. Magyarország az új típusú koronavírus-fertőzés miatt – abszolút helyes döntés alapján - lezárta a határokat, és szabályozásokat hozott - olyan korlátozásokat, melyek a magyar áru fuvarozók munkáját teljesen megbénították.

Azok a sofőrök ugyanis, akik bizonyos olaszországi területeket érintettek, karantén kötelesek lettek. Ez azt jelentette, hogy aki a mi árukat szállította, pontosan Milánó mellé és mellől, gyakorlatilag az út után 14 napra megfigyelés alá esett. Ez a rendelkezés - bár járványügyi oldalról teljesen érthető és indokolt - gazdasági társaságunk működésére nagyon rossz hatással volt, és ez a hatás nem csak a mi cégünket, hanem minden olasz érdekeltségű céget negatívan érintett, mivel a jogszabályok megjelenését követően azok alkalmazása, illetve különböző értelmezése miatt súrlódás lépett fel a szállítmányozó cégek és partnerek között, akárcsak a mi esetünkben, az ÁNTSZ-szel való napi közös munka segítette valamennyire az előrehaladást. Sajnos a szakhatóságok is legalább annyira bizonytalanok voltak az előírások alkalmazásában -

értve, hogy melyik rendelkezés kire vonatkozik pontosan -, ugyanis amennyiben az áruszállítás szabad áramlása biztosított, úgy értelmetlen a kamionsofőrök munkavégzésének korlátozása, vagy amennyiben azt korlátozzuk, úgy nem beszélhetünk szabad áruszállítási lehetőségekről. A több napos egyeztetések után (szerv-szerv, szerv-hatóság, hatóság-vállalkozások, vállalkozás-szállítványozók) a tájékoztató szerint a sofőrök karantén kötelesnek bizonyultak. Az ezt megelőző periódusban két hetes intervallum alatt a Lombard tartományban kialakult kritikus helyzet miatt a sofőrök jelezték munkáltatójuknak, hogy a fuvar vállalni már nem hajlandóak. Erre a munkavállalói, privát döntésre tehát a kormány karantén rendelkezése lett a végleges válasz, a magyar szállítványozás szinte leállt. A napról napra, lassan óráról órára történt rendelkezéseknek "köszönhetően" a hét második felében még fuvar vállaló vállalkozások hétfőn már visszamondták a szállítási megrendeléseket, nehéz helyzetbe sodorva ezzel a gazdasági társaságokat. A helyzet komolyságát mutatta felsorolásszerűen:

- Lombardia tartományból érkezők karantén kötelessége
- Észak-Olaszországba utazó hazaérkezők karantén kötelessége
- Olaszországból hazaérkezők karantén kötelessége
- Olaszország gócponttá nyilvánítása, az onnan érkezők visszafordítása a határról (kivéve áruszállítás)

Más országból, más országon keresztül az alapanyag-ellátás nehézkesen, de megoldhatóvá vált, jelentősen megnövelve ezzel a szállítványozási költségeket. Említésre méltó, hogy jelen helyzetben szinte azonnal érzékelhető volt a piaci törvényszerűségek megjelenése: a bátor magyar fuvarozók a szokásos díjakat NAPONTA változtatták, és az utolsó héten már az eredeti ár 5-szöröséért vállalták a ki- és beszállításokat!

A nehézkes fuvarok megszervezése után a következő, már működésünket veszélyeztető kormányzati döntést Olaszország hozta meg, ahol a részleges kijárási korlátozást teljes karanténra módosították. A rendelkezések, ágazati besorolások alapján kiadott listában nem szereplő, gazdasági szempontból nélkülözhető üzemeket bezárták. Magyarországi leányvállaltunkat ez direktben érintette, a termeléshez szükséges kiindulási anyag beszállítása megszűnt.

Az anyavállalattal történt egyeztetések alapján vállalkozásunk nem szándékozik munkavállalókat elbocsátani sem egyedi, sem csoportos formában, de a gazdasági helyzetünk az előre pontosan nem látható, jövőbeni piaci helyzettől függ, mely magával hozhatja a nem tervezett, negatív

kényszerdöntések meghozatalát is. A szabadságkiadás vonatkozásában az MTK jogszabályi rendelkezéseit a járványra tekintettel kormányunk megváltoztatta, így lehetőséget ad a jogviszonyban álló felek közös megegyezéssel történő szabadságkiadására a szokásos értesítési időtől eltekintve. Élve a lehetőséggel, a munkáltató a munkavállalók munkaviszonyának folyamatos fenntartása érdekében a mindig soros harmadik műszakot leállította, így megnyújtva az alapanyag felhasználását.

Alapos mérlegelés után az igazságosság jegyében a három csoportra (műszakra) tekintettel a 4. hetet előreláthatólag kollektív szabadsággal próbálja áthidalni. Erre szükség lehet annak okán, hogy az olasz kormány meghosszabbította a teljes karantén időszakát, végképp lebénítva ezzel a külföldi leányvállalatok, vagy alapanyag-felhasználók működését.

Mivel jelenleg a karantén április 13-ig kihirdetésre került, a munkáltató ezzel összefüggésben hozta meg a 3. műszak leállítását célzó döntést. Amennyiben az olasz kormány a karantént továbbra is fenntartja, szükség lesz a kollektív egyhetes szabadságra, esetleg állásidő bevezetésére is. A működési stratégiának tehát ebben a helyzetben nem a piachoz, hanem a különböző szabályok/rendelkezések miatt bekövetkező változtatásokhoz kell igazodnia.

Pár szóban meg kell említeni a külföldi munkavállalók jelenlétét, mely többféle feladatot adott a munkáltatónak.

- Az éppen hazai - külföldön szabadságukat töltő - munkavállalóinak tájékoztatása, miszerint visszautazásuk esetén tisztában kell lenniük egy esetleges zárlat lehetőségével (amit a munkáltató 3 héttel előre látott).
- A vajdasági munkavállalók szerb oldali teljes határára miatt meg nem történt visszaérkezéséből adódó emberhiány áthidalását.
- Az éppen felmondási idejüket töltő külföldi állampolgárok tekintetében a felmondási időtől való eltekintést, hazautaztatásukkal kapcsolatban a nagykövetségek segítségét.
- A munkáltató további feladatokat vállalt, mint a fokozott fertőtlenítések megvalósításának fizikai, anyagi megoldását, így az anyagbeszerzést és a takarítást.
- A kevés termék-magas ár szabályszerűség ismét jelentős többletköltséget ró a vállalkozásra.
- A pszichés tényezők megosztottságot képeztek a munkatársak körében, hiszen az embereknek a fennálló helyzettel kapcsolatos megítélése más és más.

- Azon munkatársak, akik nem mérték fel az érzékelhető elbocsátások mértékét/lehetőségét, kevésbé preferálták a munkavégzést, az otthon tartózkodást, esetleg állandóra való átállást választották volna. Ebben a csoportban a korosztályi megoszlás vegyes, tehát nem lehet a válaszokat egyéb adatokkal összefésülni.
- A munkavállalók túlnyomó része a biztonságot jelentő további munkavégzést preferálta.
- A piacelemzők előrejelzési szerint 30-50%-os recesszióra számíthatunk.

Terveink szerint a kétműszakos munkarendet Húsvét után is folytatjuk, az esetleges kollektív egyhetes leállást csak május elejére tervezzük – ám bízunk abban, hogy erre sem lesz szükség.

A helyzet gyors, előre nem látható, nem kiszámítható alakulása miatt a vállalkozás "túlélési" stratégiája is hasonló, rapid lépésekkel valósul meg, hosszú távú tervekben gondolkodni jelenleg nem lehet. Célunk az elbocsátások nélküli, mihamarabbi újraindulás, és a 2021-es évben való, teljes kapacitással történő munkavégzés.

2018. január 01. - 2018. december 31. időszakra vonatkozó
 Általános üzleti évet záró Egyszerűsített éves beszámoló
 MÉRLEGE, Sztv. szerinti "A" változattal

Sorszám	Tételsor elnevezése	Előző üzleti év adatai *	Lezárt üzleti év(ek)re vonatkozó módosítások **	Tárgyévi adatok
001.	Eszközök (aktívák)			
002.	A. Befektetett eszközök	425 290	0	385 566
003.	I. Immateriális javak	0	0	0
004.	II. Tárgyi eszközök	422 672	0	382 683
005.	III. Befektetett pénzügyi eszközök	2 618	0	2 883
006.	B. Forgóeszközök	372 662	-80	106 421
007.	I. Készletek	11 076	0	7 932
008.	II. Követelések	325 478	-80	44 342
009.	III. Értékpapírok	0	0	0
010.	IV. Pénzeszközök	36 108	0	54 147
011.	C. Aktív időbeli elhatárolások	91	8 558	1 530
012.	Eszközök (aktívák) összesen	798 043	8 478	493 517
013.	Források (passzívák)			
014.	D. Saját tőke	607 274	8 531	348 538
015.	I. Jegyzett tőke	3 000	0	3 000
016.	II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke	0	0	0
017.	III. Tőketartalék	0	0	0
018.	IV. Eredménytartalék	384 865	0	302 805
019.	V. Lekötött tartalék	0	0	0
020.	VI. Értékelési tartalék	0	0	0
021.	VII. Adózott eredmény	219 409	8 531	42 733
022.	E. Céltartalékok	0	0	0
023.	F. Kötelezettségek	189 417	-53	143 205
024.	I. Hátrasorolt kötelezettségek	0	0	0
025.	II. Hosszú lejáratú kötelezettségek	62 028	0	0
026.	III. Rövid lejáratú kötelezettségek	127 389	-53	143 205
027.	G. Passzív időbeli elhatárolások	1 352	0	1 774
028.	Források (passzívák) összesen	798 043	8 478	493 517

* Előző üzleti év adatai: Az Sztv. szerinti összehasonlíthatóság biztosított. (kitöltést végző által rögzített adatok)

** Lezárt üzleti év(ek) módosítása: Igen

15. ábra: A C-tessile 2018-as üzleti évre vonatkozó egyszerűsített beszámoló mérlege

2018. január 01. - 2018. december 31. időszakra vonatkozó
Általános üzleti évet záró Egyszerűsített éves beszámoló
EREDMÉNYKIMUTATÁSA, Összköltség eljárással

Sorszám	Tételsor elnevezése	Előző üzleti év adatai *	Lezárt üzleti évek(je)re vonatkozó módosítások **	Tárgyévi adatok
001.	I. Értékesítés nettó árbevétele	1 157 363	0	963 263
002.	II. Aktivált saját teljesítmények értéke	5 232	0	-3 152
003.	III. Egyéb bevételek	667	0	717
004.	IV. Anyagjellegű ráfordítások	299 270	-9 375	303 965
005.	V. Személyi jellegű ráfordítások	531 484	0	542 313
006.	VI. Értékcsökkenési leírás	55 055	0	45 332
007.	VII. Egyéb ráfordítások	25 105	0	20 303
008.	A. Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye	252 348	9 375	48 915
009.	VIII. Pénzügyi műveletek bevételei	3 775	0	12 908
010.	IX. Pénzügyi műveletek ráfordításai	14 107	0	13 939
011.	B. Pénzügyi műveletek eredménye	-10 332	0	-1 031
012.	C. Adózás előtti eredmény	242 016	9 375	47 884
013.	X. Adófizetési kötelezettség	22 607	844	5 151
014.	D. Adózott eredmény	219 409	8 531	42 733

* Előző üzleti év adatai: Az Sztv. szerinti összehasonlíthatóság biztosított. (kitöltést végző által rögzített adatok)

** Lezárt üzleti év(ek) módosítása: Igen

16. ábra: A C-tessile 2018-as üzleti évre vonatkozó eredménykimutatása

9.3. A főbb jövedelmezőségi és megtérülési mutatók és azok elemzése a C-tessile Kft 2018. és 2017. évi beszámolójának adatai alapján

EBITDA ráta = Üzemi tevékenység eredménye + Értékcsökkenési leírás / Értékesítés nettó árbevétele x 100

$$2017. \text{ év: } \frac{261\,723 + 55\,055}{1\,157\,363} \times 100 = 27,37 \%$$

$$2018. \text{ év: } \frac{48\,915 + 45\,332}{963\,263} \times 100 = 9,78 \%$$

A mutató a vállalkozás eredményességét mutatja úgy, hogy az amortizáció „visszaadásával” kiszűri azok eszköz-igényességét, illetve annak a hatását, ha egy cég régen vagy újonnan létesítette az eszközparkját.

Esetünkben a mutató változása a 2018-ban közel ötödére csökkent Üzemi tevékenység változásával magyarázható.

Árbevétel arányos eredmény = Adózott eredmény / Értékesítés nettó árbevétele x 100

$$2017. \text{ év: } \frac{227\,940}{1\,157\,363} \times 100 = 19,69 \%$$

$$2018. \text{ év: } \frac{42\,733}{963\,263} \times 100 = 4,44 \%$$

Hasonló az előbbi mutatóhoz, de ez a mutató már figyelembe veszi az eszköz-igényesség, valamint a finanszírozás hatását is. Ugyancsak befolyásolja a mutató értékét a korábbi időszakoknak az adóra gyakorolt hatása (elhatárolt veszteség).

A mutató értéke termelő cégeknél a 4-5 % -os tartományban már elfogadható, a 10 % jó értéknek számít.

Eszközmegtérülés (ROA) = Adózott eredmény / Eszközök összesen

$$2017. \text{ év: } \frac{227\,940}{806\,521} \times 100 = 28,26 \%$$

$$2018. \text{ év: } \frac{42\,733}{493\,517} \times 100 = 8,66 \%$$

Az egyik leggyakrabban használt megtérülési mutató, mely a vállalkozás eszközeire vetítetten mutatja a működés pénzügyi hatékonyságát.

Tőkemegtérülés (ROE) = Adózott eredmény / Saját tőke x 100

$$2017. \text{ év: } \frac{227\,940}{615\,805} \times 100 = 37,01 \%$$

$$2018. \text{ év: } \frac{42\,733}{348\,538} \times 100 = 12,26 \%$$

A mutató tükrözi, hogy a tulajdonosok milyen eredményt értek el a befektetésükkel egy időszakban, miután az egyéb hitelezőket kielégítették. A számolás során azonban természetesen figyelembe kell vennünk, hogy az itt megjelenített adatok kizárólag az adott ágazaton belül, azonos technológia mellett tekinthetők reprezentatívnak.

9.4. A koronavírus-járvány gazdasági hatásai

A koronavírus-járvány olyan próbatétel Európa számára, amely néhány hónappal ezelőtt elképzelhetetlen lett volna. A válság elsősorban közegészségügyi szükséghelyzet, és az Európai Bizottság munkája az emberéletek megmentésére és a megélhetés védelmére irányul. Ebben a szellemben a bizottság minden erőfeszítését arra fordítja, hogy támogassa azok emberfeletti munkáját, akik az európai egészségügyben betegeket kezelnek és a frontvonalon dolgozva segítik az emberek mindennapi életét, és mindazokat, akik nem dolgozhatnak vagy otthon kell maradniuk, hogy megóvják egymást a vírustól.

A válság mélysége és kiterjedése olyan nagyságrendű és gyorsaságú, a szolidaritás olyan fokát igénylő válaszlépéseket tesz szükségessé, amelyekre korábban nem volt példa. Támogatásra sürgősen szükség van: az orvosi berendezések és védőeszközök vásárlásától és szállításától annak biztosításáig, hogy a leginkább rászoruló személyek folyamatosan hozzáférhessenek az élelmiszerekhez vagy kielégíthessék más alapvető szükségleteiket. Az emberek jövedelmének és munkahelyének a válság végéig történő biztosításától a vállalkozások fennmaradásának biztosításáig és a gazdaságok arra való felkészítéséig, hogy az minél hamarabb ismét működőképesé váljon.

Ez a hajtóerő áll a Bizottság átfogó válaszcsoomagja mögött. Ennek részeként a Bizottság arra ösztönzi az ipart, hogy fokozza a felszerelések gyártását, ezáltal létrehozva a közös védőeszköz-készletet, amely szükség esetén azonnal szétosztható, továbbá a tagállamokkal közös közbeszerzéseket szervez olyan felszerelések megrendelésére, amelyekre a legégetőbb szükség van. Létrejött egy európai szakértőkből álló csoport, amelynek feladata biztosítani, hogy a tagállamok a rendelkezésre álló legjobb ismeretekre támaszkodhassanak és a Bizottság azonnal forrásokat bocsátott rendelkezésre a kezelési módokra és az oltóanyagra irányuló kutatás céljára.

Ezen túlmenően a Bizottság fokozottan dolgozott azon, hogy megkönnyítse az uniós költségvetési forrásokhoz való hozzáférést annak érdekében, hogy rugalmasabbá tegye az állami támogatásokra irányadó uniós szabályokat, és első ízben alkalmazta a Stabilitási és Növekedési Paktum szerinti általános mentesítési záradékot. Az Európai Központi Bank által hozott intézkedésekkel együtt az EU válasza eddig soha nem látott költségvetési és pénzügyi lehetőségeket nyújt a tagállamoknak a leginkább rászorulóknak megsegítéséhez.

Ennek részeként a Bizottság március 13-án előterjesztette a koronavírus-reagálási beruházási kezdeményezést. A kezdeményezés arra koncentrált, ami azonnal szükséges, elérhető és megvalósítható volt. A kezdeményezés rekordidő alatt lépett hatályba és immár lehetővé teszi a tagállamok számára a kohéziós politikai források felhasználását az egészségügyi rendszerek és az egészségügyi dolgozók támogatására, a munkavállalók és munkáltatóik támogatását a csökkentett munkaidőben való foglalkoztatással, továbbá a kisvállalkozások támogatását likviditás biztosításával. Emellett az Európai Unió Szolidaritási Alap hatályát kiterjesztették a közegészségügyi szükséghelyzetekre.

Ennek hatásai a helyszínen lesznek érezhetők, azonban a Bizottságnak napról napra többet kell tennie.

Javaslatok:

- 100 milliárd EUR összegű új uniós szolidaritási eszköz létrehozása abból a célból, hogy a Bizottság segíthesse a munkavállalókat a jövedelmük megtartásában és a vállalkozásokat abban, hogy megtarthassák munkavállalóikat.
- Az európai strukturális és beruházási alapok teljesen rugalmassá tétele, hogy ezáltal minden eurót a közegészségügyi, illetve az embereket és a vállalkozásokat érő gazdasági sokk mérséklését szolgáló erőfeszítések támogatására fordíthasson.
- Az idei uniós költségvetés minden rendelkezésre álló eurójának átirányítása az emberéletek megmentését szolgáló erőfeszítéseket támogató szükséghelyzeti eszközbe.

Ezen túlmenően konkrét javaslatokat terjeszt elő a Bizottság annak biztosítására, hogy a leginkább rászoruló személyek továbbra is hozzájuthassanak az élelmiszerekhez, továbbá testreszabott támogatásban részesülhessenek a mezőgazdasági termelők és a halászok, akik a helyi közösségek életetők, és segítik megőrizni Európa élelmiszer-ellátási láncának működőképességét.

Európában sokan vannak, akik másoknál jobban szenvednek, pusztán a foglalkozásuk vagy a lakóhelyük miatt. Egy olyan Unióban, ahol minden ember és minden nemzet ugyanattól a válságtól szenved, elengedhetetlen, hogy az Unió országai segítsék egymást. Ez különösen igaz akkor, amikor a gazdasági sokk mérsékléséről van szó.

Egy ilyen válságban a legnagyobb veszélyt az jelenti, ha a politika túl óvatos vagy túl merev. Ezért további bátor lépéseket kell tenni annak biztosítására, hogy az egyes nemzetek átsegítsék a válságon mindazokat, akik önhibájukon kívül kerültek súlyos helyzetbe.

Ez a központi üzenete a Bizottság új SURE eszközzel szülő javaslatának, mely összesen 100 milliárd EUR összegben nyújt hitelt a rászoruló országoknak annak biztosítására, hogy a munkavállalók megtarthassák jövedelmüket, a vállalkozások pedig a munkavállalóikat. Ez lehetővé teszi az emberek számára, hogy továbbra is kifizethessék lakbérüket, számláikat és élelmiszer-vásárlásaikat, valamint elősegíti, hogy a gazdaság hozzájuthasson az annyira szükséges stabilitáshoz.

A hitelek a tagállamok által nyújtott garanciákon alapulnak majd, és oda irányulnak, ahol azokra a legégetőbb szükség van. Valamennyi tagállam felhasználhatja ezeket, de különösen fontos lesz a legnehezebb helyzetben lévők számára.

A SURE támogatni fogja a rövidített munkaidős rendszereket és hasonló intézkedéseket, amelyek célja, hogy segítsen a tagállamoknak megvédeni a munkahelyeket, a munkavállalókat és az önfoglalkoztatókat az elbocsátás és a jövedelemkiesés kockázatával szemben. A vállalkozások átmenetileg csökkenthetik az alkalmazottak munkaidejét és állami segítségnyújtást vehetnek igénybe a le nem dolgozott órák után nyújtott jövedelemtámogatás formájában. A jelenlegi vészhelyzet átvészelésére az önfoglalkoztatók jövedelempótlásban fognak részesülni.

A múltban egy hasonló megközelítés hatásos eszköznek bizonyult a jelentős gazdasági válságokban, nevezetesen a legutóbbi pénzügyi válság idején, amikor ez a megközelítés mérsékelte a recesszió hatásait és segítette a kilábalás felgyorsítását. Ilyen rendszerek 18 tagállamban már a járvány kitörése előtt működtek, és azóta kiterjesztésre kerültek. A mai napig minden tagállam hasonló rendszereket vezetett be vagy fog hamarosan bevezetni.

Mivel Európa túlnyomó részében a közösségi kontaktusok korlátozását szolgáló intézkedéseket vezettek be a vírus terjedésének lassítására, annál is inkább fontos, hogy azok a személyek, akik a legalapvetőbb szükségleteik terén másokra vannak utalva, ne legyenek elzárva a segítségtől.

Ez különösen igaz az Unióban élő leginkább rászoruló személyekre, akik a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap keretében jutnak élelmiszerhez és egyéb alapvető termékekhez. Az e segítségnyújtásban részt vevő önkéntesek közül azonban sokan már nem mozgósíthatók, mert gyakran a legveszélyeztetettebbek csoportjába kerülnek, ha

megfertőződnek a koronavírussal. A Bizottság ezért azt javasolja, hogy a tagállamok rugalmas mozgásteret kapjanak olyan új intézkedések bevezetésére, mint az elektronikus utalványok, és védőeszközök vásárlására a segítséget nyújtóknak.

Európa mezőgazdasági és halászati ágazata Unió-szerte számos közösség éltető eleme és közösségi központja. Kulcsszerepet játszik az országok élelmiszer-ellátásában és több száz éves hagyományokra és szakértelemre támaszkodik.

A halászokat és a mezőgazdasági termelőket súlyosan érinti a jelenlegi válság, melynek hatása van élelmiszer-ellátási láncokra és az ágazattól függő helyi gazdaságokra.

A Bizottság jogalkotási javaslatokat terjeszt elő kivételes rugalmassági intézkedések bevezetéséről az Európai Tengerügyi és Halászati Alap tekintetében. Ez lehetővé tenné a tagállamoknak, hogy támogatást nyújtsanak a halászoknak a halászati tevékenységek szüneteltetése esetén, az akvakultúrával foglalkozó haltenyésztőknek a termelés ideiglenes felfüggesztése vagy csökkentése esetén, és a termelői szervezeteknek a halászati és akvakultúra-termékek átmeneti tárolásához.

Ehhez hasonlóan a válság során támogatni kell az európai mezőgazdasági termelőket a megélhetésük védelme és a zökkenőmentes élelmiszerellátás biztosítása érdekében.

Ezt szem előtt tartva a Bizottság konkrét intézkedések egész sorára tesz javaslatot annak biztosítása érdekében, hogy a mezőgazdasági termelők és más kedvezményezettek támogatást kaphassanak a közös agrárpolitika keretében. Ezek közé tartozik a mezőgazdasági termelők részére hosszabb határidők biztosítása támogatási kérelmeik benyújtására, és a kérelmek feldolgozási idejének meghosszabbítása a hivatalok számára. A mezőgazdasági termelők cash-flow-jának növelése érdekében a Bizottság javasolni fogja az előlegek emelését a közvetlen kifizetések és a vidékfejlesztési kifizetések esetében. A Bizottság meg fogja vizsgálni továbbá, hogyan lehet a helyszíni ellenőrzéseket még rugalmasabbá tenni a fizikai kontaktus minimálisra szorítása és az adminisztratív teher csökkentése érdekében.

A Bizottság teljesíti azt a vállalását, hogy minden felhasználható euró gyorsan felhasználásra is kerüljön. Ennek szellemében a három kohéziós politikai alap – az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap és a Kohéziós Alap – összes le nem kötött pénzeszköze felhasználható a közegészségügyi válság hatásainak kezelésére.

Hogy ez megvalósulhasson, a Bizottság maximális rugalmasságot javasol az alapok közötti és a régiókatégoriák közötti átcsoportosításokat illetően. Annak biztosítása érdekében, hogy minden rendelkezésre álló forrást felhasználjanak, kivételesen nem lesz szükség nemzeti társfinanszírozási követelményekre egyik kohéziós politikai alap esetében sem. Ilyen intézkedésre eddig még nem volt példa, és azért szükséges, mert a tagállamoknak jelenleg minden rendelkezésre álló eszközt a polgáraik védelmére kell fordítaniuk.

A Bizottság javasolja továbbá a szakpolitikai célkitűzések szerinti kiadásokra vonatkozó korlátozás feloldását, más néven a tematikus koncentráció követelményeinek feloldását. Ez biztosítani fogja, hogy a forrásokat oda lehessen átirányítani, ahol azokra a legégetőbb szükség van.

A jogbiztonság garantálása és az adminisztratív teher csökkentése érdekében a Bizottság további egyszerűsítéseket terjeszt elő. Például nem kell módosítani a partnerségi megállapodásokat, az éves jelentések határideje meghosszabbodik és a programok zárásakor lehetőség van korlátozott pénzügyi rugalmasságra. Ez valamennyi kohéziós politikai alapra alkalmazandó.

E javaslatok lehetővé teszik a tagállamoknak, hogy az összes rendelkezésre álló forrást azonnal az egészségügyi ágazatra fordíthassák Európa régióiban, továbbá a rövidített munkaidős rendszerek támogatására és a kvv-kra irányuló likviditási támogatásra.

Az Európai Unió történelme során még sohasem szembesült ekkora nagyságrendű és ilyen gyorsan terjedő egészségügyi válsággal. E helyzetre adott válaszként az első prioritás az emberéletek megmentése, valamint az egészségügyi rendszereinkben, illetve az Unió-szerte nap mint nap hősies odaadással küzdő szakemberek részéről felmerülő igények kielégítése.

A Bizottság állhatatosan dolgozik a védőfelszerelések és légzőkészülékek rendelkezésre állásának biztosításán. Az ipar által tett, a gyártásra irányuló erőteljes erőfeszítések ellenére a tagállamok egyes területeken még mindig súlyos ellátási problémákkal szembesülnek. Emellett elegendő kezelő létesítménnyel sem rendelkeznek, ezért hasznos lenne számukra, ha a betegeket több erőforrással rendelkező területekre helyezhetnék át, és egészségügyi személyzetet irányíthatnának a legnehezebb helyzetben lévő területekre. Ezen túlmenően a következő területek szintén támogatást igényelnek: tömeges tesztelés, orvosi kutatás, új kezelések alkalmazása, valamint az oltóanyagok előállítás, beszerzése és az EU egész területén való elosztása.

Az EU mai javaslata szerint az idei uniós költségvetés minden rendelkezésre álló forrását az európai egészségügyi rendszerek szükségleteinek kielégítésére kell felhasználni.

Ez az összeg majdnem teljes egészében – 2,7 milliárd euró – a Szükséghelyzeti Támogatási Eszközbe kerül; a fennmaradó 300 millió euró a RescEU keretében történő felhasználásra kerül elkülönítésre a közös eszközkészlet támogatása céljából.

A javaslat lehetővé fogja tenni a rugalmas, gyors és közvetlen támogatást két átfogó prioritás mentén. Az első prioritás a közegészségügyi válság kezelése, továbbá a létfontosságú felszerelések és berendezések, mint például lélegeztetőgépek és egyéni védőeszközök biztosítása. Ide tartozhat még az orvosi ellátás nyújtása a legkiszolgáltatottabbaknak, többek között a menekülttáborokban. A második kiemelt terület a tesztelési erőfeszítések és a kezelések fokozásának lehetővé tétele lenne. Az időnyerés és forrásmegtakarítás érdekében a javaslat azt is lehetővé tenné, hogy a Bizottság közvetlenül a tagállamok nevében folytasson beszerzést.

Ez a kezdeményezés kollektív európai erőfeszítés, melynek célja az emberéletek megmentése és egymás támogatása. Ezért a szolidaritás szellemében nyitva kell állnia mindazok előtt, akik hozzá kívánnak járulni a források növeléséhez. Ez történhet a tagállamok, a magánszektor, a nem kormányzati szervezetek, a civil társadalom, a polgárok vagy bármely más, hozzájárulni kívánó érdekelt fél részéről.

A javaslatcsomag elsősorban az emberek támogatására irányul. Biztosítani kell, hogy a frontvonalon dolgozók rendelkezzenek a szükséges felszerelésekkel, és támogatni kell az önkénteseket, akik a legkiszolgáltatottabbakat segítik. Könnyebbé kell tenni az életet a munkahelyük miatt aggódó munkavállalók, az alkalmazottaikért aggódó munkáltatók, a jövőjük miatt aggódó kisvállalkozók vagy a jövedelmük miatt aggódó önfoglalkoztatók számára.

A javaslatok alapján most sürgősen jogszabályokat kell elfogadni – és azokat rekordidő alatt végrehajtani. A Bizottság a következő hetekben szorosan együtt fog működni a társjogalkotókkal annak biztosítása érdekében, hogy az említett javaslatok kifejthessék hatásukat ott, ahol azokra leginkább szükség van.

Ennek előmozdítása céljából a Bizottság már segíti a tagállamokat abban, hogy a források a lehető leggyorsabban érkezzenek meg a rászorulókhhoz. A Bizottság egyedüli kapcsolattartó pontként létrehozta a CRII munkacsoportot, melyhez gyakorlati és jogi kérdésekkel lehet

fordulni. A tagállamok igénybe vehetik az országsoportok segítségét, melyek célzott tanácsadást nyújtanak a fel nem használt strukturális források átirányításával kapcsolatban.

Ez a csomag részét képezi azoknak a folyamatos és jelentős erőfeszítéseknek, amelyek az emberéletek és a megélhetés védelmére irányulnak. Segítséget nyújt abban, hogy az ideai uniós költségvetést az utolsó fillérig felhasználjuk ennek érdekében. Azonban idén véget ér az EU aktuális, hét éves költségvetési időszaka és az új költségvetést még nem fogadták el. Erre éppen akkor kerül sor, amikor az EU-nak kilábalási tervet kell kidolgoznia annak érdekében, hogy gazdasága talpra álljon és az emberek ismét dolgozhassanak, mihelyst az újra biztonságos lesz. Ez a terv abban is segítséget nyújt majd, hogy ellenállóképesebbé váljunk más kihívásokkal szemben, amelyekkel a későbbiekben is szembesülünk.

Ennek gyors megvalósítását csak egy hatékony és rugalmas, hosszú távú uniós költségvetés biztosíthatja. Most egy olyan uniós költségvetést kell biztosítanunk, amely segítheti Európát a talpraállásban és a szoros összefogásban. A következő költségvetéssel kapcsolatos egyeztetéseket ennek fényében kell folytatni és Európa talpraállására kell összpontosítani.

Ezek a javaslatok rámutatnak arra az értékre, amit valójában a részvétel jelent egy olyan Unióban, ahol azok, akiknek több jutott, segítik azokat, akiknek kevesebb jutott. Ahogy Európa most a válsággal küzd, majd a felépüléshez vezető pályára fog lépni, fokozottan lesz szüksége az ilyen szellemű szolidaritásra, továbbá jelentős és sürgős beruházásokra a gazdaság fellendítése és az emberek foglalkoztatása érdekében. Ugyanakkor az EU továbbra is felelősségteljesen, a szolidaritás szellemében fogja betölteni vezető szerepét a világszínpadon.

9.5 Az Európai Unió válasza a válságra

1. A Bizottság javasolja egy új uniós szolidaritási eszköz, a SURE létrehozását, amelynek célja, hogy segítse a munkavállalókat jövedelmük megtartásában és a vállalkozókat fennmaradásukban, és abban, hogy megtarthassák munkavállalóikat. A SURE összesen 100 milliárd EUR összegben nyújt pénzügyi segítséget uniós hitelek formájában, és a munkanélküliségi kockázatokat mérséklő uniós szintű eszköz lesz.

2. A Bizottság javasolja a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap kiigazítását annak érdekében, hogy folytatódhasson az élelmiszerszállítás ott, ahol arra szükség van, szem előtt tartva a szállítók és a rászorulóknak biztonságát

3. A Bizottság konkrét intézkedéseket javasol az európai halászok és a mezőgazdasági termelők támogatására, tekintettel az élelmiszerellátásunkban és a helyi közösségeink fenntartásában betöltött kulcsfontosságú szerepükre.

4. A Bizottság javasolja, hogy az európai strukturális és beruházási alapok minden rendelkezésre álló eurója a koronavírus elleni reagálásra kerüljön felhasználásra. Leegyszerűsítve, ez maximális rugalmasságot jelent, azaz: korlátlan átcsoportosításokat az alapok között vagy a régiók között, a szakpolitikai célkitűzések szerinti kiadásokra vonatkozó korlátozás feloldását, a társfinanszírozási követelmények megszüntetését.

5. A Bizottság javasolja, hogy az idei uniós költségvetés minden rendelkezésre álló euróját az emberéletek megmentésére kell átirányítani egy új uniós szolidaritási eszköz keretében. Ez biztosítani fogja, hogy 3 milliárd EUR fordítható a közegészségügyi válság kezelésére irányuló tagállami erőfeszítések támogatására.¹²

---

¹² Az Európai Bizottság honlapja: A bizottság közleménye az európai parlamentnek, az európai tanácsnak, a tanácsnak, az európai gazdasági és szociális bizottságnak és a régiók bizottságának [online] Letöltés időpontja: 2020.04.09. Bejegyzés Hozzáférés: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1587136593688&uri=CELEX%3A52020DC0143>

9.6 Személyes vélemény a koronavírus-járvánnyal kapcsolatban

Véleményem szerint a legfontosabb először is tisztázni, hogy a járvány elsősorban egészségügyi fenyegetést jelent, azonban az általa keletkező gazdasági válság az előző problémánál jóval mélyebb és súlyosabb mértékeket ölthet a közeljövőben. Ennek kezelése és kordában tartása érdekében Magyarország kormánya és az EU is részben talán kissé túlzónak, a probléma valódi súlyát eltúlzónak tűnő, ugyanakkor mégis szükséges döntéseket hoz, hozott.

Az Európai Unió javaslatcsomaggal kapcsolatban egyértelműen kijelenthetjük; célja, hogy segítse Európát a járvány utáni mihamarabbi talpra állásban. Teljes mértékben egyetértek továbbá azzal, hogy a talpra állás során egyre több és egyre nagyobb mértékű támogatásra lesz szükség mind Magyarországon, mind Európa-szerte - ide sorolhatók a munkájukat a járvány miatt itthon vagy a környező országokban elvesztő munkavállalók, illetve azon munkaadók is, amelyek kénytelenek voltak dolgozóikat elbocsátani, jobb esetben a megfelelő és kellő védekezés érdekében rendkívüli munkarendet érvénybe léptetni.

Meglátásom szerint a helyzet kezelésének sikerességében több egymással helyenként szorosan összefüggő tényező is közrejátszik: az adott ország politikájának és a helyzethez való hozzáállásának túlzott mértékű merevsége vagy engedékenysége, a korlátozó, védekezést segítő intézkedések betartásának mértéke, valamint az, hogy az adatok milyen gyakorisággal, pontossággal és mennyire érthetően, egyértelműen kerülnek közlésre, ebből adódóan pedig az emberek általános elégedettsége a fennálló helyzet globális kezelését illetően.

A fent említett tényezőket összesítve kijelenthetjük tehát, hogy mindannyiunk érdeke és még annál is inkább mindannyiunk felelőssége, hogy az egészségügyi és a gazdaságot sújtó problémákat is minél előbb elfeledhessük.

Irodalomjegyzék

Szakirodalom:

1. BOROVSZKY Samu: Magyarország Vármegyei és Városai, Budapest: Országos Monografia Társaság, 2000. Szombathelyi Levéltár
2. VAKARCS Kálmán: Szentgotthárd és környékének ismertetése. Szombathely: Kereskedelmi és hírlap ny. 1935.
3. NÉMETH Antal: A magyar selyemipar története. Budapest: Dunasilk, 1971.
4. PALÁNK István: A Magyar Tanácsköztársaság iparpolitikája, az üzemek szocializálása Vas megyében. Szombathely: Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 1963.
5. KUNTÁR Lajos – SZABÓ László: Szentgotthárd – Helytörténeti, művelődéstörténeti, helyismereti tanulmányok. Szombathely: Szentgotthárd Nagyközség Tanácsa, 1981. ISBN 963 03 1192 5
6. A szentgotthárdi Selyemgyár “Április 4” szocialista brigád brigádnaplója 1966-76. Szentgotthárdi Móra Ferenc Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteménye

További források:

1. Szentgotthárd város honlapja: Híres szülötteink [online] Letöltés időpontja: 2020.04.03. Blogbejegyzés Hozzáférés: <http://szentgotthard.hu/hu/hires-szulottek.html>
2. Czuk Ferenc: Helytörténet [online] Letöltés időpontja: 2020.04.12. Blogbejegyzés Hozzáférés: <http://www.csuk.hu/helytortenet/selyemgyar-tortenete>
3. Vas Népe honlapja: Selyem, kasza, óra, dohány: régi szentgotthárdi gyárak nyomában [online] Letöltés időpontja: 2020.04.08. Online újságcikk Hozzáférés: <https://www.vaol.hu/hirek/selyem-kasza-ora-dohany-regi-szentgotthardi-gyarak-nyomaban-1241413/>
4. Az Európai Bizottság honlapja: A bizottság közleménye az európai parlamentnek, az európai tanácsnak, a tanácsnak, az európai gazdasági és szociális bizottságnak és a régiók bizottságának [online] Letöltés időpontja: 2020.04.09. Bejegyzés Hozzáférés: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1587136593688&uri=CELEX%3A52020DC0143>

Ábrajegyzék

1. ábra: Széll Kálmán	9
2. ábra: Szentgotthárd című lap (1899)	15
3. ábra: Nyugatmagyarország című lap (1933)	17
4. ábra: Vasvármegye című lap (1936)	19
5. ábra: Az alapító Bujatti-testvérek 1914-ből származó pénztárcönyve.....	21
6. ábra: A Szentgotthárdi Selyemgyár Részvénytársaság főkönyve	22
7. ábra: A szentgotthárdi Selyemgyár “Április 4 Szocialista brigád” brigádnaplója	27
8. ábra: Képek a termelő berendezésekről 1975-ből.....	30
9. ábra: A szentgotthárdi Selyemgyár gépsorai (1969).....	31
10. ábra: Családi fotó: Dancsecs Imre a Selyemgyárban, gépek között (1959).....	32
11. ábra: Vas Népe (1983).....	33
12. ábra: Tátrai Teréz (későbbi Dancsecs Imréné) szövő szakmunkás bizonyítványa és Dancsecs Imre selyemszövő szakmunkás bizonyítványa	34
13. ábra: Igazolvány: Dancsecs Imréné Selyemgyári fényképes igazolványa.....	35
14. ábra: Emléklap: Dancsecs Imre 30 éves törzsgárda tagságáról (1988).....	35
15. ábra: A C-tessile 2018-as üzleti évre vonatkozó egyszerűsített beszámoló mérlege	46
16. ábra: A C-tessile 2018-as üzleti évre vonatkozó eredménykimutatása.....	47

SZERZŐI NYILATKOZAT

Alulírott, Dancsecs Ábel büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Zalaegerszeg, 2020. 05. 01.

Dancsecs Ábel s.k.
hallgató aláírása

ÖSSZEFOGLALÁS

(benyújtandó két példányban)

A Magyar Selyemipari Vállalat Szentgotthárdi Szövőgyárának története, avagy milyen volt a munkásélet a Selyemgyárban közel 40 éven át?

Dancsecs Ábel

Levelező tagozat Gazdálkodási és menedzsment alapszak Logisztika szakirány

Kiemelt célkitűzése a mindenkori ország vezetésnek a gazdaságfejlesztés. Úgy gondolom, nem haszontalan, ha tanulmányozzuk a történelem azon időszakait, amelyekben a maihoz hasonlóan prioritást élvezett mind az országos, mind a helyi gazdaságfejlesztési stratégiák kidolgozása és megvalósítása. Ezen gondolatok mentén készítettem dolgozatomat.

Családi összejövetelekkor kisgyerekkorom óta hallom nagyszüleim visszaemlékezéseit a Selyemgyárban ledolgozott munkás évekről. Már évekkorábban megfogalmazódott bennem a gondolat, hogy ha egyszer alkalmam nyílik rá, akkor megörökítem a visszaemlékezéseiket, emléket állítva egy kornak, egy gyárnak, de legfőképpen nekik, akik fél életüket töltötték a Selyemgyár kapuin belül.

Örülök, hogy erre alkalmam nyílt ezen szakdolgozat keretein belül.

Mellékletek

Interjú Dancsecs Imrével és Dancsecs Imrénével

Interjú szereplői: kérdező: Dancsecs Ábel (D.Á.), válaszadók: Dancsecs Imre (D.I.), Dancsecs Imréné (D.I.-né) a kérdező apai nagyszülei.

Az interjú készítésének időpontja: 2013. december 7.

Az interjú készítésének helyszíne: Szentgotthárd, Kethelyi út 39.

D.Á.: Mikor kezdted dolgozni a szentgotthárdi Selyemgyárban? Hány éves korodban?

Milyen munkakörben?

D.I.: 1957-ben, 20 éves koromban, szövőként kezdtem dolgozni.

D.I.-né: 1957-ben, 18 éves koromban, szövőnőként.

D.Á.: Meddig dolgoztál ott? Volt-e közben más munkahelyed is?

D.I.: Nem volt más munkahelyem közben, 1994-ig, nyugdíjazásomig dolgoztam ott. D.I.-né: Ezen az munkahelyen dolgoztam egész életemben, majd 47 évesen korengedményes nyugdíjba vonulhattam.

D.Á.: Segítettek-e az idősebb kollégák a kezdeti időkben? Hogyan? Miben?

D.I.: Segítettek, egy begyakorlott szövő mellé kerültem be, ő tanított szőni. Minden problémával megkereshettük, szívesen magyarázott, nagy segítség volt ő a kezdeti időkben.

D.I.-né: Igen, segítséget kérhettünk a régóta ott dolgozó lányoktól, asszonyoktól, szívesen segítettek.

D.Á.: Milyenek voltak a munkakörülmények?

D.I.: Változó, de elfogadhatóak voltak. Volt üzemi étkezdé, vizesblokkok, később a fejlesztések után az üzem területe is sokat modernizálódott: parkettás gyárban dolgozhattunk.

Nem voltak leállások, meghibásodások, nem kellett a karbantartókat állandóan a gépekhez hívni. D.I.-né: Óvodát is építettek a gyárban dolgozó munkások gyerekeinek. Nagy segítség volt ez azok számára, akik nem tudták megoldani valamilyen módon a gyerekefelügyeletet. Mi évtizedeken át egy műszakban járhattunk dolgozni, mert anyósom ellátta otthon a háztartást, a gyerekeket és az állatokat.

D.Á.: Milyen béren kívüli juttatások voltak a gyárban? Ismerték-e egyáltalán, illetve alkalmazták-e a gyárban?

D.I.: Igen, keveset tudok említeni: utazási kedvezmény a vasúton, gyári étkezde, üzemorvosi ellátás, óvoda a gyerekeknek, munkaruha. Ide sorolható még a nyaralási lehetőség, az ún. „süketpénz”: bérkiegészítést kapott, akinél a rendszeresen megejtett hallásvizsgálat során halláskárosodást mutattak ki.

D.Á.: Milyen volt a hangulat a gyárban? Összetartottak-e a dolgozók?

D.I.: Nagyon összetartóak voltunk, családi hangulat volt érezhető – a maihoz nem is fogható. D.I.-né: A pihenőidőben főzésről, gyereknevelésről beszélgettünk, recepteket cseréltünk. Megünnepeltük az egy műszakban és egy helyen dolgozók névnapjait, süteményt vittünk be a gyárba. Vicceket meséltünk, történeteket az öltözőkben. A gyárban nem lehetett szót váltani, akkora volt a zaj, füldugó használatával lehetett csak dolgozni.

D.Á.: Milyen béren kívüli juttatások voltak a gyárban? Ismerték-e egyáltalán, illetve alkalmazták-e a gyárban?

D.I.: Igen, keveset tudok említeni: utazási kedvezmény a vasúton, gyári étkezde, üzemorvosi ellátás, óvoda a gyerekeknek, munkaruha. Ide sorolható még a nyaralási lehetőség, az ún. „süketpénz”: bérkiegészítést kapott, akinél a rendszeresen megejtett hallásvizsgálat során halláskárosodást mutattak ki.

D.Á.: Milyen volt a hangulat a gyárban? Összetartottak-e a dolgozók?

D.I.: Nagyon összetartóak voltunk, családi hangulat volt érezhető – a maihoz nem is fogható. D.I.-né: A pihenőidőben főzésről, gyereknevelésről beszélgettünk, recepteket cseréltünk.

Megünnepeltük az egy műszakban és egy helyen dolgozók névnapjait, süteményt vittünk be a gyárba. Vicceket meséltünk, történeteket az öltözőkben. A gyárban nem lehetett szót váltani, akkora volt a zaj, füldugó használatával lehetett csak dolgozni.

D.Á.: Milyen brigádban dolgoztál? Összejártak-e a brigádtagok a gyáron kívül is?

Szövődtek-e a gyárban barátságok, kapcsolatok?

D.I.: Mindenki szocialista brigádban dolgozott, a miénk neve: *133 nap szocialista brigád* volt. Tulajdonképpen összejártunk: bálokban, kirándulásokon voltunk együtt. A kötelezően előírt társadalmi munkában is együtt vettünk részt: a mai Lipa vendéglőt társadalmi munkában építettük, a mi időnkben ez volt az üzem óvodája. Hasonlóképpen épült az úttörőtábor is Apátistvánfalván. Ide kerékpárral jártunk ki dolgozni a gyári műszak letelte után. Szentgotthárd alapításának 800 éves évfordulóján, 1983-ban, brigádunk is részt vett a *“800 percet a 800 éves Szentgotthárdért”* önkéntes munkában.

Természetesen a közös munka során rengeteg életre szóló kapcsolat is született.

D.Á.: Tagja voltál-e a szakszervezetnek?

D.I.: Hogyne, 50 évig: 55-től szakszervezeti tag voltam.

D.I.-né: Igen, én is 1955-ben léptem be a szakszervezetbe.

D.Á.: Milyen programok, rendezvények kapcsolódtak a szakszervezethez?

D.I.: Szakszervezet üdülési lehetőségek, kirándulások (Pl.: Lipótszentmiklós). év végi vacsorák, koncertek, kiállítások, színházlátogatások.

D.Á.: Volt-e lehetőség üdülni menni a gyár keretein belül? Hová? Mennyi időre? Mennyibe került? Népszerű volt-e ez a lehetőség a dolgozók körében?

D.I.: Hogyne, bár nem éltünk ezzel a lehetőséggel a nyári időpont miatt - betakarítás, mezei munkák akadályoztak ebben. Például Balatonalmádiba lehetett kedvezményes üdülési lehetőséget kérni, aztán a gyár önálló üdülőibe is a Balaton körül, a vállalat - Magyar Selyemipari Vállalat - üdülőjébe szintén. Általában ezek időtartama 10 nap vagy két hét volt. A gyári üdülés teljesen ingyenes volt, de a vállalati üdülés sem volt drága. Kifejezetten népszerű volt a dolgozók körében, voltak, akik egy nyáron többször is igénybe vették ezt a pihenési

formát. Ma már sajnálom, hogy a családdal nem voltunk nyaralni, de abban az időben ezt nehezen lehetett volna megszervezni.

D.Á.: Él-e még ma is ez a szakszervezet? Tagja vagy-e még ma is a szakszervezetnek? Rendez-e összejövetelet még a szakszervezet? Részt vesz-e rajta?

D.I.: Ez a szakszervezet már nem él, de a Nyugdíjas Textiles Szakszervezet igen – ennek még mindketten tagjai vagyunk. Évente egyszer találkoznak a tagok itt Szentgotthárdon egy vacsora keretein belül. Ezen rendszeresen részt is veszünk mindketten. Jó találkozni a még élő volt kollégákkal, jó fölleveníteni a régvolt dolgokat. Örülünk, hogy Csuk Ferenc így összetartja a társaságot, köszönet illeti ezért az önzetlen szervező munkáért.

D.Á.: Milyen volt a bérezés - összehasonlítva más gyárban dolgozó munkások keresetével? Illetve összehasonlítva a gyáron belül a különböző helyen és beosztásban dolgozók keresetével?

D.I.: A bérezés nem volt túl magas. Köztudott volt itt Szentgotthárdon, hogy a fővárosi gyárakban jóval többet fizetnek, bár nyilvánvalóan a betöltött szereptől, beosztástól, munkakörtől is függött a bérezés. A többi szentgotthárdi gyárral összehasonlítva nem volt rossz a keresetünk, habár a Kaszagyárban magasabbak voltak a bérek.

D.Á.: Változott-e a munkaköröd az évek során?

D.I.: Annyiban, hogy a szövőtanulóból szövőmester lettem. Elvégeztük a Textiltechnikumot Budapesten, a Markó utcában.

D.I.-né: Én végig szövő voltam.

D.Á.: Hány napot dolgoztál egy héten? Hány műszakban folyt a termelés?

D.I.: Eleinte 6-ot, a 'szabad szombat' bevezetése után pedig 5-öt. A termelés 3 műszakban folyt.

D.I.-né: Szerencsés helyzetben voltunk, mert végig együtt dolgozhattunk, egy műszakban. Egyszerre indultunk otthonról és egyszerre is érhattünk haza.

D.Á.: Részt vettél-e képzésben? Hány év után? Milyen képzés volt? Mennyi ideig tartott? Hol volt?

D.I.: A Selyemgyárba kerülésem után azonnal részt vettem a selyemszövő szakmunkás képzésen, ahol szakmunkás bizonyítványt szereztem. Később elvégeztem a Bólyai Textiltechnikumot: gimnáziumi érettségivel 3 év alatt szerezhettem képesítést – az érettségi bizonyítvány megléte miatt magyarból, történelemből és szabadkézi rajz tantárgyakból nem kellett vizsgát tennem.
D.I.-né: A Selyemgyárba kerülésem után 5 évvel megszereztem a szövő szakmunkás képesítést.

D.Á.: Változott-e a munkaköröd az évek során?

D.I.: Annyiban, hogy a szövőtanulóból szövőmester lettem. Elvégeztük a Textiltechnikumot Budapesten, a Markó utcában.
D.I.-né: Én végig szövő voltam.

D.Á.: Változott-e ezután a fizetésed?

D.I.: A beosztásom más lett: segédmester lettem, majd mester. A fizetés viszont csak kis mértékben nőtt.
D.I.-né: Nem változott jelentősen.

D.Á.: Milyen béren kívüli juttatások voltak a Selyemgyárban?

D.I.: Alapfizetés + műszakpótlék + prémium - az előírt terv megfelelő teljesítése esetén.
D.I.-né: Utazási kedvezmény igénybevételehez igazolványt kaptunk.

D.Á.: Megbecsülték-e a dolgozókat a Selyemgyárban?

D.I.: Természetesen. A szentgotthárdi gyár volt a legnagyobb gyára a MSV-nek (Magyar Selyemipari Vállalat). A városban elismert munkahely volt a Selyemgyár, és elismertek voltak a dolgozói is.

D.Á.: Kaptál-e az évek során kitüntetést, elismerést?

D.I. : Igen, egy ízben miniszteri kitüntetést, kisebb kitüntetésem is voltak: „kiváló dolgozó”, „30 éves törzsgárda tag”.

D.Á.: Ha újra fiatal lennél, újra ebbe a gyárba mennél-e dolgozni?

D.I.: Ezen nem gondolkodtam el még sosem, de valószínű, hogy nem. Annak idején sem ott szerettem volna dolgozni, de nem volt más választásom. A Járási Tanács Munkaügyi Hivatala értesített, hogy mehetnék a Selyemgyárba felvételre, emiatt jelentkeztem. Végül pedig ott ragadtam.

D.I.-né: Igen, újra a Gyárban kezdenék, sok szép emlékem van a mai napig a munkahelyemről. Szentgotthárd kisváros, így ha végigmegyek az utcán, még a mai nap is megszólítanak a korábbi munkatársak, elbeszélgetünk. Jók ezek a kapcsolatok.

Interjú Göncz Zsuzsannával

Beosztás: C-Tessile Kft ügyvezetője

Az interjú készítésének időpontja: 2020. április 10.

Az interjú készítésének módja: Elektronikus levél

D.Á.: Mikor és kik alapították a volt MSV helyén működő céget?

G. Zs.: A vállalkozást 2009-ben alapította a Canclini Tessile S.p.A, egy milánói székhelyű, 1925-ben indult családi vállalkozás.

D. Á.: Mi a fő tevékenysége a cégnek?

G. Zs.: A cég fő profilja, azaz a tevékenységünk 1320-textilszövés.

D. Á.: Mennyien dolgoznak jelenleg?

G. Zs.: Jelenleg az üzemben 115 fő dolgozik.

D. Á.: Milyen problémákkal küzd a cég?

G. Zs.: Meghatározó problémánk az alapanyag-ellátás. Magyarország az új típusú koronavírus-fertőzés miatt - teljesen jó döntés alapján - lezárta a határokat, és szabályozásokat hozott, olyan korlátozásokat, melyek a magyar áru fuvarozók munkáját teljesen megbénította.

Azok a sofőrök ugyanis, akik bizonyos olaszországi területeket érintettek, karanténkötelesek lettek. Ez azt jelentette, hogy aki a mi árukat szállította, pontosan Milánó mellé és mellől, gyakorlatilag az út után 14 napra megfigyelés alá esett. Ez a rendelkezés - bár járványügyi oldalról teljesen érthető és indokolt - gazdasági társaságunk működésére nagyon rossz hatással volt. És ez a hatás nemcsak a mi cégünket, hanem minden olasz érdekeltségű céget negatívan érintett.

Mivel a jogszabályok megjelenését követően azok alkalmazása, illetve különböző értelmezése miatt surlódás lépett fel a szállítványozó cégek és partnerek között, akárcsak a mi esetünkben, az ÁNTSZ-szel való napi közös munka segítette valamennyire az előrehaladást. Sajnos a szakhatóságok is legalább annyira bizonytalanok voltak az előírások alkalmazásában - értve,

hogy kire vonatkozik pontosan, mi, melyik rendelkezés - ugyanis ,amennyiben az áruszállítás szabad áramlása biztosított, úgy értelmetlen a kamionsofőrök munkavégzésének korlátozása, vagy amennyiben azt korlátozzuk, úgy nem beszélhetünk szabad áruszállítási lehetőségekről.

A több napos egyeztetések után (szerv-szerv , szerv-hatóság, hatóság-vállalkozások, vállalkozás-szállítványozók) a tájékoztató szerint a sofőrök karanténkötelesnek bizonyultak.

Az ezt megelőző periódusban, két hetes intervallum alatt a Lombard tartományban kialakuló kritikus helyzet miatt, a sofőrök jelezték munkáltatójuknak, hogy a fuvar vállalni már nem hajlandóak.

Erre a munkavállalói, privát döntésre tehát a kormány karantén rendelkezése lett a végleges válasz, a magyar szállítványozás szinte leállt. A napról napra , lassan óráról órára történt rendelkezéseknek "köszönhetően" a hét második felében még fuvar vállaló vállalkozások hétfőn már visszamondták a szállítási megrendeléseket, nehéz helyzetbe sodorva ezzel a gazdasági társaságokat. A helyzet komolyságát mutatta felsorolásszerűen:

- Lombardia tartományból érkezők karanténkötelessége
- Észak-Olaszországba utazó hazaérkezők karanténkötelessége
- Olaszországból hazaérkezők karanténkötelessége
- Olaszország gócponttá nyilvánítása, az onnan érkezők visszafordítása a határról (kivétel áruszállítás)

Más országból, más országon keresztül az alapanyagellátás nehézkesen, de megoldhatóvá vált, jelentősen megnövelve ezzel a szállítványozási költségeket. Említésre méltó, hogy jelen helyzetben szinte azonnal érzékelhető volt a piaci törvényszerűségek megjelenése: a bátor magyar fuvarozók a szokásos díjakat NAPONTA változtatták, és az utolsó héten már az eredeti ár 5-szöröséért vállalták a ki- és beszállításokat!

A nehézkes fuvarok megszervezése után a következő, már működésünket veszélyeztető kormányzati döntést Olaszország hozta meg, ahol a részleges kijárási korlátozást, teljes karanténra módosították. A rendelkezések, ágazati besorolások alapján kiadott listában nem szereplő, gazdasági szempontból nélkülözhető üzemeket bezárták.

Magyarországi leányvállaltunkat ez direktben érintette, a termeléshez szükséges kiindulási anyag beszállítása megszűnt.

Az anyavállalattal történt egyeztetések alapján vállalkozásunk nem szándékozik munkavállalókat elbocsátani, sem egyedi, sem csoportos formában, de a gazdasági helyzetünk az előre pontosan nem látható, jövőbeni piaci helyzettől függ, mely magával hozhatja a nem tervezett, negatív kényszerdöntések meghozatalát is.

A szabadságkiadás vonatkozásában az MTK jogszabályi rendelkezéseit - a járványra tekintette l-kormányunk megváltoztatta, így lehetőséget ad a jogviszonyban álló felek közös megegyezéssel történő szabadságkiadására, a szokásos értesítési időtől eltekintve.

Élve a lehetőséggel, a munkáltató a munkavállalók munkaviszonyának folyamatos fenntartása érdekében, a mindig soros harmadik műszakot leállította, így megnyújtva az alapanyag nem fel-, de elhasználását.

Alapos mérlegelés után az igazságosság jegyében a három csoportra (műszakra) tekintettel a 4. hetet előreláthatólag kollektív szabadsággal próbálja áthidalni. Erre szükség lehet annak okán, hogy az olasz kormány meghosszabbította a teljes karantén időszakát, végképp lebénítva ezzel a külföldi leányvállaltok, vagy alapanyagfelhasználók működését.

Mivel jelenleg a karantén április 13-ig kihirdetésre került, a munkáltató ezzel összefüggésben hozta meg a 3. műszak leállítását célzó döntést. Amennyiben az olasz kormány a karantént továbbra is fenntartja, szükség lesz a kollektív egy hetes szabadságra, esetleg állásidő bevezetésére is. A működési stratégia tehát ebben a helyzetben nem a piachoz, hanem a különböző szabályok/rendelkezések miatt bekövetkező változtatásokhoz kell igazodjon.

Pár szóban meg kell említeni a külföldi munkavállalók jelenlétét, mely többféle feladatot adott a munkáltatónak.

- Az éppen hazai - külföldön szabadságukat töltő - munkavállalóinak tájékoztatása, miszerint visszautazásuk esetén tisztában kell lenniük egy esetleges zárlat lehetőségével (amit a munkáltató 3 héttel előrelátott).

1. A vajdasági munkavállalók szerb oldali teljes határára miatt meg nem történt visszaérkezéséből adódó emberhiány áthidalását.

- Az éppen felmondási idejüket töltő külföldi állampolgárok tekintetében a felmondási időtől való eltekintést, hazautaztatásukkal kapcsolatban a nagykövetségek segítségét.

- A munkáltató további feladatokat vállalt, mint a fokozott fertőtlenítések megvalósításának fizikai, anyagi megoldását, így az anyagbeszerzést és a takarítást.

- A kevés termék-magas ár szabályszerűség ismét jelentős többletköltséget ró a vállalkozásra.
- A pszichés tényezők megosztottságot képeztek a munkatársak körében, hiszen az emberek helyzetekkel kapcsolatos megítélése más és más.
- Azon munkatársak, akik nem mérték fel az érzékelhető elbocsátások mértékét/lehetőségét, kevésbé preferálták a munkavégzést, az otthontartózkodás, esetleg állidőre való átállást választották volna. ebben a csoportban a korosztályi megoszlás vegyes, tehát nem lehet a válaszokat egyéb adatokkal összefésülni.
- A munkavállalók túlnyomó része a biztonságot jelentő további munkavégzést preferálta.
- A piacelemzők előrejelzési szerint 30-50%-os regresszióra számíthatunk.

A helyzet gyors, előre nem látható, nem kiszámítható alakulása miatt a vállalkozás "túlélési" stratégiája is hasonló, rapid lépésekkel valósul meg, hosszútávú tervekben gondolkodni jelenleg nem lehet. Célunk az elbocsátások nélküli, mihamarabbi újraindulás, és a 2021-es évben való, teljes kapacitással történő munkavégzés.